

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**Joseph Carl Ruprecht (Frandsen)
alias**

Jeremias Rafael Frandsen

2. opdaterede udgave

21.5.1839 – 26.9.1919

**Min historie om min oldefar,
hans nærmeste aner og efterkommere**

Katrinedal, december 2023

Steen Frandsen

Min oldefar kom til verden som "uægte". Det var man dengang, hvis ens forældre ikke var gift med hinanden. Han trådte uvelkomment ind i livet og blev anbragt hos en plejefamilie. Som ung blev han soldat og som løjtnant alvorligt såret i krigen i 1864. Siden blev han landmand og familiefader. Han forlod pludselig familien i 1893 og udvandrede til Amerika. Han tjente til livet som kul- og brændehandler i Chicago, senere forsikringsagent, ejendomshandler, bladudgiver, journalist og redaktør i Racine, Wisconsin, USA.

Jeg har altid været fascineret af hans historie, men har kun kendt den i grove træk gennem anekdotiske fortællinger. Ved at følge hans spor har jeg fået bekræftet mange af familiehistorierne og fundet nye fortællinger.

Siden jeg i 2012 skrev min historie om Carl, er nye oplysninger dukket frem og har derfor nødvendiggjort dette 2. oplag. Det drejer sig især om årsagerne til familiens opløsning i 1893 og "flugten til Amerika". Samtidig har jeg benyttet lejligheden til at indskrive hans hustru Emma Ottilie Reimers og deres børn i familiehistorien. Oplysninger om min tipoldefar og hans familie i Østrig er også kommet frem i lyset.

Jeg er ikke gået til bunds i alle kilder, og jeg har benyttet mundtlig overlevering og anden-hånds information. Jeg har vægtet den gode historie.

Joseph Carl Ruprecht blev født på Fødselsstiftelsen i København den 21. maj 1839.

Hovedprotokollen for den Kgl. Fødsels og Plejestiftelse bekræfter Carls fødselsdag.

Forældrenes navne nævnes ikke. 7 dage efter fødslen blev han døbt *Joseph Carl Rubræcht* (intet efternavn), og 9 dage gammel blev han "*udtaget til egen forsørgelse*" således, at han

ikke kom under offentlig forsorg, ikke blev udleveret med understøttelse eller udsat til fremmede, ikke kom til Plejestiftelsen eller til Stiftelsens Forsorg, men familien eller andre private kræfter tog sig af ham. Det fremgår, at moderen var ugift. Forældrenes navne nævnes ikke i Udsættelses-protokollen. Hvis barnet ikke kom til at ligge det offentlige til last, kunne forældre til nyfødte "uægte" børn forblive anonyme (se note 1).

Navnet Rubrecht skrives senere både med *p* og *b*. Jeg har valgt *p* efter den østrigske by Ruprecht.

Både moderen og faderen er nu fra truende glemsel kommet frem i familiefortællingens lys. På fotos er de ældre folk. De blev jo ikke fotograferede som unge, fordi fotografiet dengang ikke var opfundet.

Moderen Jeanette Cathrine Warming

var født omkring 1811 og ugift. Ifølge Familiehistorien var hun som ung en smuk kvinde, glad for at danse. På fotoet til venstre må hun være omkring de 55-60 år. Hurtigt blev man gammel dengang.

Faderen Joseph Menne

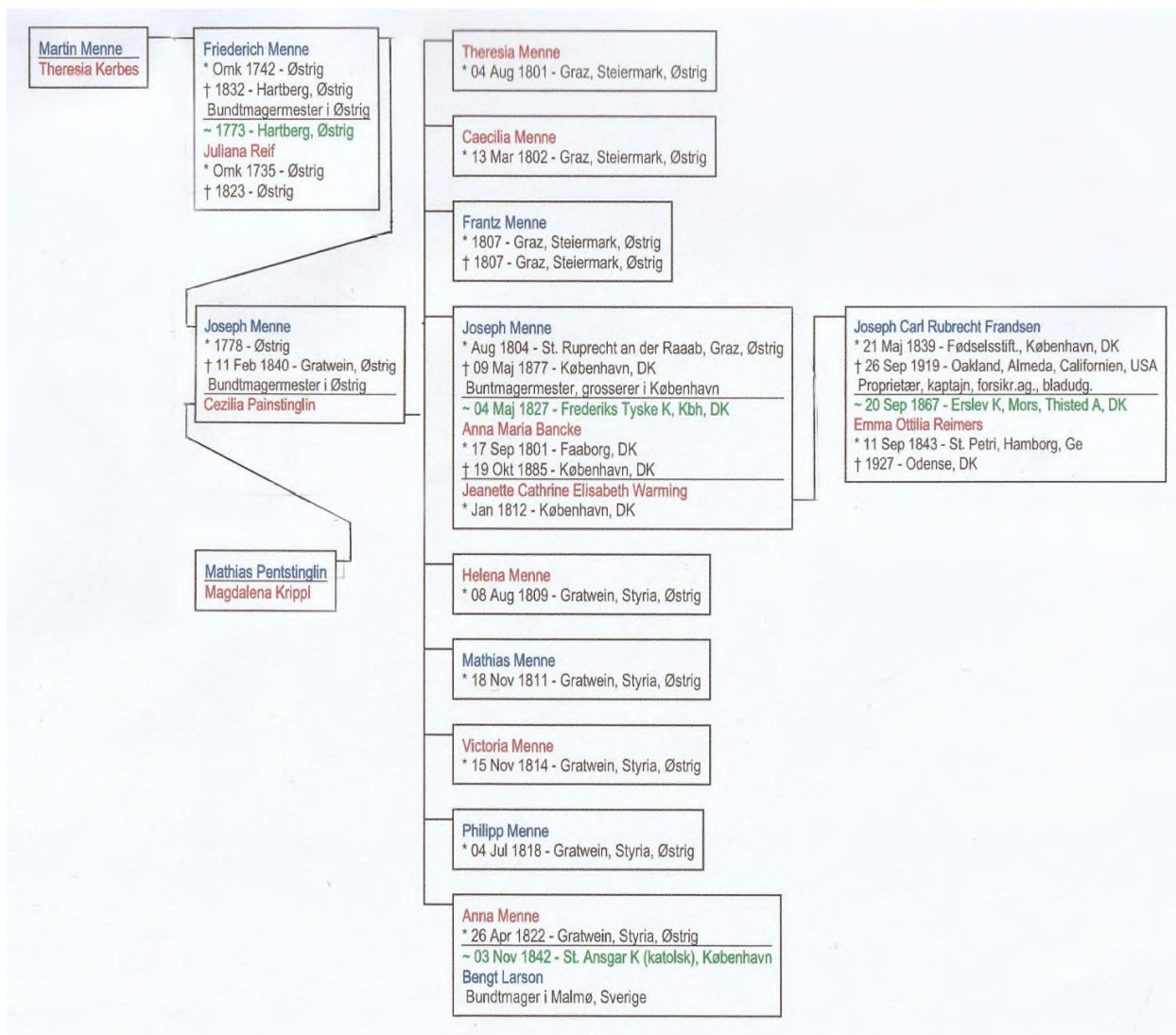
(8.8.1804 – 9.5.1877) var gift buntmagermester og grosserer i København; født i St. Ruprecht Am Raab, en lille by i Steiermark i Østrig.

Ifølge Carls barnebarn, Tonny, var Jeanette Warming guvernante hos familien Menne. En erotisk affære mellem husherren og guvernanten fik konsekvenser: Min oldefar **Joseph Carl Ruprecht** - i det følgende kaldet **Carl**.

Carls far Joseph Menne

Hvem var han egentlig denne buntmagermester? Hvor kom han fra? Hvilke var hans aner? I familiefortællingen er der kun sporadiske oplysninger om Frandsen familiens østrigske forfædre. I flere år har jeg funderet over spørgsmålene, men først i foråret 2023 tog jeg mig sammen og spurgte min fætter Jan Wibrand til råds. Jan færdes på arkiverne i København og fremtryllede på kort tid buntmagerens døbsattest i forbindelse med dennes ansøgning den 17. maj 1853 om indfødsret i Danmark. Ydermere har Jan skabt kontakt til østrigske Christina Kaul, dansk gift og bosiddende i Brussels. Hun har opsporet Joseph Menne og fulgt hans aner nogle generationer tilbage i tiden. Se anetavle.

Fra Christina Kauls fund og døbsattest for Joseph Menne, kan sammenfattes, at Carls far, blev født den 8. august 1804 i den lille by St. Ruprecht am Raab i Steiermark. Adressen var hus

no. 23 i Markt Ruprecht. Han var nr. 4 af 9 børn. Farfaderen, som også hed Joseph Menne, var buntmagermester, ligesom oldefaderen var det. Altså 3 buntmagermestre i træk i samme familie. Moderen hed Cezilia Painstinglin.

Historien om et tvivlsomt våbenskjold

I familiefortællingen ligger en næsten glemt historie om Menne familien fra Steiermark som efterkommere af en "Menné familie" fra Burgund, et i Middelalderen mere eller mindre selvstændigt feudalt fyrstedømme i det franske kongedømme. Historien, sand eller falsk, kan kun være importeret af Joseph Menne – hvem skulle ellers have bragt den til Danmark.

Historien finder støtte i et tysk bogværk "**Europæiske Wappensammlung**", 7 bog pg. 20, hvor et våbenskjold for slægten Menné aus Burgund er afbilledet.

For at få klarhed over sagen spurgte jeg tilbage i 1999 Danmarks førende våbenskjoldspecialist på Rigsarkivets Nils Bartholdy om råd. Han svarede kort og skarpt:

Europäische Wappensammlung er ikke noget trykt værk, men en fiktion, som tyske våbensvindlere henviser til. Med andre ord: genealogisvindler.

Familiehistorien beretter, at Carl hos Kähler i Næstved fik lavet en samling kopier af dette våbenskjold lavet i keramik og forærede et eksemplar til hvert af sine børn. Fotoet nederst til højre viser kopien målende 20 x 20 cm. På bagsiden står: Europäishe Wappensammlung 7 bog pg. 20 med bogstaverne C og F (Carl Frandsen) slynget ind i hinanden. Jeg har arvet mit eksemplar fra min far, som har arvet det af sin far.

Våbenskjoldet går igen i Joseph Mennes segl neden for til venstre, så han må have ment det alvorligt.

Lægger man tryk på sidste stavelse i navnet Menné lyder det meget fransk, men fjernes apostroffen og lægges trykket på første stavelse svarer det nok til virkeligheden, som dengang en utilfreds lidt rapkæftet tjenestepige ved sin afsked i tjenesten hos Joseph Mennes hustru Anna Maria udbrød:
*Farvel fru Menne,
kys min bare ende.*

Om navnet Menne skriver Christina Kaul: *It could be that Menne/Menni is just a variant of Menner, which is quite*

common in Styria" (område i Steiermark). Konklusion: der er ikke fundet oplysninger, som støtter forestillingen om fransk eller burgundisk afstamning for familien Menne.

Men læs Joseph Mennes historie fortalt af ham selv:

Joseph Mennes ansøgning om indfødsret:

Til Indenrigsministeriet

Undertegnede, der ifølge vedlagte Døbeattest er født i Østerrig den 8. August 1804, kom her til byen som Buntmagersvend i Aaret 1825 og blev Mester i Lauget i Aaret 1829.

Min stilling som Buntmager forandrede jeg imidlertid i Aaret 1850, idet jeg som vedlagte Borgerbrev udviser, under 16. Marts bemeldte Aar meddeelte Borgerskab som Grosserer heri Staden. Jeg er givet heri Landet i Aaret 1827 med en dansk pige, en Datter af en Skipper Bancke i Faaborg, uden at faa børn af dette Ægteskab.

Ved flid, Sparsommelighed og Stræbsomhed samt redelig Vandel har jeg heri Landet erhvervet mig saa megen Formue, at jeg i Aaret 1831 købte Eiendommen No 27 på Østergade og ud til Lille Kongensgade heri Staden for 18.000 rd. og i Aaret 1835 Eiendommen No 53 i Lille Kongensgade for 4.000 rd., hvilke tvende Eiendomme jeg senere har om- og sammenbygget til en samlet Eiendom af den Beskaffenhed, at den indbringer hen ved 4.000 rd. i Aarlig leie.

Senere har jeg købt 3 forskellige Landeieendomme i Asminderød under Frederiksborg Amt for en samlet Kjøbesum af 21.500 rd., og fremdeles Eiendommen No 13 ved Gammelstrand heri Staden for den Kjøbesum af 30.000 rd. Af det fremsførte, som jeg har tilladt mig i henhold til Forordning af 15. Januar i 1776 at bemærke, vil det Formeentligen fremgå, at jeg ifølge den nyciterede Anordning turde ansee mig berettiget til at erhverve Indfødsret heri Riget, men da jeg ikke tidligere derom har ansøgt, saa vover jeg nu overensstemmende med Lov af 5 te Juni 1849 §54 underdanigst at ansøge det høie Ministerium om at maatte af Regeringen i et Lovforslag blive indstillet til Indfødsret Meddelelse heri Riget, idet jeg som yderligere Begrundelse for denne min Ansøgning tillader mig at vedlægge en Attest fra den administrerende Direktion for den grønlandske Handel, om at jeg i en række af Aar har købt meget betydelige Partier af de ifølge Sammes Foranstaltning forauktionerede Vahrer og derved betydeligen har bidraget til handelens Fordeel.

Kjøbenhavn den 17 de Mai 1853

Underdanigst J Menne

Numrene på ejendommene er matrikelnumre.

Som det fremgår af ansøgningen kom Joseph Menne som 21-årig ung buntmagersvend til Danmark i 1825. Allerede 4 år efter sin ankomst til landet blev han optaget i mesterlauget for buntmagere i København, hvilket var usædvanligt hurtigt. Måske har tre generationer af buntmagere i familien lettet optagelsen.

En del af Mennes forretning som buntmagermester i Danmark bestod i at rejse i *Provinserne for opkøb af Pelsværk og køb af Vildtskin og conservation af Pelsværk* til kunder, som opsøgte ham i Østergade 27, hvor han boede. I en årrække købte han partier af pels og skind af den grønlandske handel, hvilket uden tvivl har givet ham et forretningsmæssigt godt ry. Vi ved ikke om hans forretning ændrede sig, efter han fik borgerbrev som Grosserer i 1850. Menne opkøbte flere ejendomme i København: Østergade 27, husnr. 41, i 1831, Lille Kongensgade 53 i 1835, Gammel Strand 13, husnr. 46, i 1853 og i 1851 købte han i Asminderød ved Fredensborg to gårde "Frederiksyndest" og "Lystholm" og et areal kaldet "Frederiksborg Lund" i alt et område på omkring 170 tønder land. Numrene på ejendommene er matrikelnumre.

(Kilde: Asminderød Ejendomsoplysninger)

Vi har altså her at gøre med en forfader fra Steiermark i Østrig, der lige siden sine unge år "satte overliggeren højt" i forventning om en forretningsmæssig karriere i Danmark.

Her skal indskydes, at jeg i mange år har spekuleret over og til tider forsøgt opklaret, om der på noget tidspunkt har været en kontakt mellem Menne og hans søn Carl. Mange indicier peger på en relation de to imellem, men det er først nu i foråret 2023, at Jan Wibrand i folketællingen fra 1860 for Asminderød finder "den rygende pistol": 21-årige Carl boede og arbejdede som avlsforvalter på sin biologiske fars gård "Frederiksyndest". Altså en **bekræftelse på en relation mellem far og søn** og en bekræftelse på, at Carl på det tidspunkt var i gang med at uddanne sig til landmand (Kilde: Salomonsens Almanak, fjerde årgang 1917). Da ejendommene i Asminderød blev solgt i 1865 står Carl som vitterlighedsvidne på skødet, hvilket yderligere understreger en relation mellem far og søn.

Matrikelkort fra 1860 over Asminderød

”Frederiksyndest” var inddelt i flere matrikler med hovedtallet 11. Arealet stødte ud til Fredensborg Kongevej, som endte i en ”runddel” formentlig svarende til den nuværende rundkørsel, hvorfra vejen går videre nordpå til Fredensborg Slot et stenkast mod nord. Ifølge den folkelige fortælling på egnen var det efter Kong Frederik V (1723–1766), som var svært alkoholiseret, men venlig af væsen, populær hos befolkningen og en beundrer af kunst og skønhed, at området omkring Fredensborg Slot og den omtalte ejendom blev kaldt ”Frederiksyndest” (yndest = dejlighed). En vej blev døbt Frederiksyndestvej.

Slottet var dengang et vigtigt administrationscenter i Nordsjælland og rummede den kongelige beboelse, hvor især dronning Juliane Marie (1729–1796) residerede og senere døde. Det var hende, som i 1772 deltog i kuppet mod Struensee.

Centret og tilstedeværelsen af de kongelige tiltrak naturligt indflydelsesrige og formuende mænd, som opkøbte og handlede med ejendomme i området f.eks. ”Frederiksyndest”, som med tiden udviklede sig til både en landejendom og en lystejeendom. Menne ejede ejendommene fra 1849 til 1865.

Blandede Bekjendtgjørelser.
 En Familie af den bedre Classe, med 6 smaa Børn, af hvilke det yngste ikkun er 6 Maaneder gammelt, har i den sidste Periode, deels ved Sygdom og fornemmelig ved Mangel paa Erhverv, lidt de største og føleligste Savn af Livets første Fornødenheder og er nu tilsidst ogsaa blottet for de fornødne Beklædningsgjenstande. For om muligt at ophjælpe denne Familie ere Under tegnede sammentraadte, og fremkomme her ved med den venlige Bøn til de af vore Medmennesker, som føie Evne og Villie til at lindre den Nødlidende, at skjænke os Bidrag til Familien.
 Regnskab over det Indkomne, ligesom ogsaa over Anvendelsen heraf, skal i sin Tid blive offentliggjort.
 Kjøbenhavn, den 23de December 1861.
 C. Giese, J. Menne,
 Friseur, Grosserer,
 Østergade 28, 1ste Sal. Hyskenstræde 3.

Familiens faste tilholdssted var dog København. Først Højbro plads, siden Østergade ved Nicolai Kirke 1833-52. Fra 1853-58 Ved Stranden. Fra 1860-78 boede de til leje i Hyskenstræde husnr. 3.

Ifølge annoncer i aviser og bekendtgørelser i avertissementer tilbød Joseph Menne forskellige tjenester i samfundet f.eks. som forstander for den *katolske Menigheds Kirkegaard* og forstander for en borgerskole og en søndagsskole. Han var også generalagent for *Imperiale Livs og Renteforsikringsanstalt-Paris*.

En ”Bekjendtgjørelse” fra 1861 tyder på et socialt engagement.

Joseph Menne døde den 9. juni 1877 – formentlig mæt af dage. Han blev 73 år i en tid,

hvor middel levelængden for mænd var omkring 50 år. Hans forretning blev afviklet og hans ejendomme solgt i takt med hans stigende alder. Krigen i 1864 mod Preussen og Østrig har måske spændt ben for hans forretninger. Som østriger blev han jo en slags fjende fra krigen i 1864. Mennes ejendomme på Østergade og Ll. Kongensgade blev solgt med en samlet fortjeneste på 22.000 rigsdaler og for omkring 47.000 rigsdaler solgte han ejendommene i Asminderød (1rbd=2 kr.). Hans økonomi i øvrigt kender vi ikke.

Hans enke Anna Maria skriver i dødsannoncen, at

det bekjendtgjøres, at det har behaget den almægtige Gud at bortkalde min kjære Mand, Grosserer Joseph Menne 73 år gl., 4 dage efter vores guldbryllup.

Anna Maria flyttede til en fribolig for grosserere og deres enker i ”Den Suhrske Stiftelse”, Valdemarsgade 5 i København. Hun døde 84 år gammel i 1885 efter længere tids sygdom. Executorboet efter Anna Maria Menne var på 4.427.32 kr. til deling mellem hendes to børnebørn Emma Ottilia Frandsen og Gustav Edvard Reimers. Beløbet svarer til ca. 320.000 kr. i dag (se side 18 og note 2).

Carls mor Jeanette Catherine Warming

Ved folketællingen i 1845 finder vi enkefru Charlotte Warming født Ernst (1787–1869) i Store Fiolstræde. På det tidspunkt havde hun 4 voksne ugifte døtre boende inklusive datteren, 28-årige Jeanette Catherine Warming, som forinden i 1839 havde født sin og Joseph Menne's søn Carl. Vi ved intet om Jeanettes videre liv. Hun forblev sandsynligvis ugift.

I perioden fra 1980 til 1996 korresponderede jeg om løst og fast med Carls barnebarn **Ethel Jeanette Andelin** fra Oakland, Californien. Ethel blev i høj alder brændende interesseret i at kortlægge sin slægt. Med hjælp fra Family History Library i Salt Lake City har hun bl.a. ført Warming/Junghans familien tilbage til 1400-tallet.

Som amerikaner imponerede det hende, at slægten omfatter den rige købmand fra Odense, Oluf Bager (1521–1602). Danmarks måske rigeste mand på det tidspunkt. Under Den Nordiske Syvårskrig (1563–1570) var han leverandør til kong Fredrik d. II's hær. Kongen kom derved i stor gæld til Oluf. Oluf skænkede Odense flere pragtbygninger. Nogle står endnu.

Carl

Carl i pleje hos præstefamilie Frandsen

Vi kender ikke Carls historie fra fødslen til han kom i pleje i Smørumovre i Københavns Amt hos skolelærer og kirkesanger cand.theol. Hans Peter Frandsen (født 1813) og hustru Charlotte Gottholdine (født Plesner i 1811). Vi kender ikke tidspunktet for plejebringelsen, men det er sket mellem folketællingerne 1840 og 1845 formentlig mellem 1842 og 1845 (se note 3). Folketællingen i 1845 registrerede ham som plejebarnet: Carl Ruprecht.

Hans Peter og Charlotte blev gift den 7. september 1838. De var barnløse i flere år, hvorfor plejebarnet Carl uden tvivl udfyldte et tomrum i deres tilværelse og et velkomment supplement/plejevederlag, fordi lærernes indtjening var elendig. Langt ind i 1800-tallet bestod den af en yderst beskedne løn suppleret med naturalier, fri bolig og en jordlod. Så sent som i 1870 lå landsbylæreres løn på niveau mellem en landarbejder og en byarbejder svarende til de lavest lønnede i befolkningen. Ifølge pjecen "*Til Belysning af Landsbylærernes Vilkår*" fra 1870 (se note 4) tog mange landsbylærere derfor supplerende arbejde som *Kommissionær, Vinkelskriver, Udvandringsagent, Adressesamler for tyske Lotterier; mere stille Naturer slår sig måske til kurvebinding, til kostebinding eller i et og andet Håndværk, andre tager ligefrem daglønnerarbejde.*

Carl flytter til Gjøl og overtager navnet Frandsen

I 1845 fik Hans Peter Frandsen præsteembede i Gjøl ved Limfjorden.

Ved Folketællingen i 1850 blev Carl registreret som søn i familien med efternavnet Frandsen, men folketællingerne var ikke særligt præcise dengang. I den mere præcise kirkebog (se note 6) ved hans konfirmation i Tødsø i 1854 står, at han var plejesøn, og navnet Frandsen er anbragt i parentes. Senere har Carl uden videre overtaget plejefamiliens efternavn. Det var der ingen særlige regler for dengang.

Da Hans Peter og Charlotte faldt til ro i embedet i Gjøl, kom der gang i fødslerne. Charlotte fødte 4 børn i hurtig rækkefølge: Charles Sofus, senere justitsråd i Skibby på Sjælland; Holger

Viggo, der blev pastor i Frørup på Fyn; Arent Frandsen, der blev distriktslæge i Ørsted på Sjælland og til sidst fik de datteren Dagmar Magdalene. Charles Sofus fik senere betydning for min farfars optagelse på Sorø Akademi (se note 13).

Drengårene i Gjøl

Ser man på landkortet, synes Gjøl isoleret; en lille flække langt væk fra alting. Men sådan var det ikke i Carls tid. Lige siden vikingetiden og antagelig lang tid før har Limfjorden været hovedfærdselsåre og grundlag for handel og kommunikation. Den anseelige kirke fra omkring 1150 med det lange romanske kirkeskib vidner om Gjøl som et betydningsfuldt sted. Carl har næppe været ensom her. Præstegården var fuld af liv. Folketællingen i 1850 viser foruden de mindre "plejesøskende" en kostgænger på samme alder som Carl og syv tjenestetyende. De mange folk tyder på et større præstegårdslandbrug.

Før de store inddæmninger under første verdenskrig var Gjøl et fiskerleje på en ø i Limfjorden. Folk levede både af landbrug og fiskeri. Det var bundgarn, ål og hen over sommeren sild. Fangsterne var gode. Livet var godt. Så godt, at en gruppe indremissionske fiskere fra det barske Harbøre ved Vesterhavet med familier slog sig ned i Gjøl med betydelige forviklinger til følge – et drama beskrevet af Hans Kirk i romanen "Fiskerne" fra 1928. Men det var længe efter Carls tid.

Ved lave Vejler (vejle = vadested) var øen adskilt fra fastlandet. Fladvandet mellem øen og fastlandet opfyldt af store sten med skove af star og siv havde i århundreder været et paradis for tusinder af vadefugle.

Årene i Gjøl må have været et eldorado for drengen Carl. I min frodige fantasi ser jeg ham på opdagelse i Limfjordens storslåede natur, men jeg ser ham også som medhjælper i landbruget og i fiskeriet. Måske har han sejlet den nye klinkbyggede fiskejolle "Sjægten". Den blev indført af driftige købmænd i Ålborg omkring 1850 i forbindelse med anvendelse af snurrevod. Det var en hurtigsejler, som kunne sejle fra fiskerikontrollens kuttere, hvilket, hævder onde tunger, var årsagen til dens store udbredelse i Limfjorden. Carl kunne sejle de 12 kilometer til Ålborg på 1-2 timer for en gunstig vestenvind.

Fiskejollen Sjægten

Carl bliver voksen og rammes af livets alvor.

Hans Peter Frandsen fik nyt embede i 1853 i Tødsø på Mors i Thisted Amt. Her blev Carl med biskoppens tilladelse konfirmeret i 1854 og som nævnt ovenfor indskrevet i kirkebogen (se note 7) som "Joseph Carl Ruprecht (Frandsen)" med den tilføjelse, at han var plejebarn. Han fik udtalelsen *meget gode kundskaber og opførsel*.

Ude på landet, hvor de fleste mennesker boede dengang, sluttede skolegangen ved konfirmationen. Folketællingen i 1855 viser, at den næsten 16-årige Carl ikke længere var hjemmeboende, men logerende som *skoledicippel* i Knabrostræde i København hos kammerherre og landsretssagfører Klein med familie. Mon ikke Carl i denne tid har haft kontakt til sin far?

Ifølge lægdsrullen var Carl i 1857 flyttet til Asminderød i Frederiksborg Amt (se side 6). I 1861 var han på officersskole, og han blev sekondløjtnant i 1862. I en alder af 24 år deltog han som løjtnant i den 2. slesvigske krig i 1864; 22 Regiment, 1. bataljon, 2. kompagni (se note 8)

Krigen 1864

Historisk baggrund.

Slesvig var stridens kerne – området mellem Kongeåen i nord og Ejderen i syd. Gennem tiderne havde befolkningen i Slesvig ligesom andre befolkninger i Europa ikke følt et nationalt tilhørsforhold. Verden var inddelt i stater, ikke i nationer. Men efter Den Franske Revolution i 1789 og de revolutionære, liberale og demokratiske strømningers udbredelse i det fremvoksende borgerskab i Europa blev spørgsmålet om national identitet afgørende. De nationale ideer gjorde det efterhånden vanskeligt at opretholde det konstitutionelle grundlag for helstaten Danmark, fordi denne rummede både dansk og tysk sprog og kultur. Over halvdelen af befolkningen i Slesvig ønskede løsrivelse fra Danmark og en stærkere tilknytning til Holsten og det Tyske Forbund. Efter treårskrigen 1848-50 var der planer fra international side om at dele Slesvig. Set med danske og især med danske nationalliberale øjne var en sådan plan en trussel mod Danmarks eksistens og overlevelse og kunne derfor under ingen omstændigheder komme på tale. Hele Slesvig skulle være dansk – om indbyggerne ville det eller ej. Danmarks stejle holdning blev cementeret med vedtagelse i Rigsdagen af Novemberforfatningen 13. november 1863. Den gik ud på at udskille hertugdømmet Holsten fra Kongeriget Danmark og samtidig knytte hele Slesvig tættere til sig. Da Novemberforfatningen var et brud på international aftale, stod Danmark herefter helt alene i den aktuelle problematik.

For den preussiske ministerpræsident Otto von Bismarck var dette brud på indgåede aftaler en legitim lejlighed til at erklære Danmark krig. Det gjorde han den 31. januar 1864. Østrig gik med på preussernes side. Danmark satse på at bremse den tyske fremrykning ved Dannevirke, men hæren var dårligt forberedt. I en af de hårdeste vintre i landets historie bød man tusinder af danske soldater at opholde sig under åben himmel; intet ly eller læ for det voldsomme vejr (se tegning). I mytologiens verden var Dannevirke uindtagelig,

men i virkelighedens verden var der ikke soldater nok til at bemane den lange fæstningsvold. Vådområderne omkring volden frøs til is i den stærke kulde, hvilket gjorde det muligt at omgå og omringe fæstningsanlægget med udslettelse af hele den danske armé som mulig konsekvens. Derfor var det militærtaktisk genialt, at den danske øverstbefalende General De

Meza i hemmelighed beordrede Dannevirkestillingen rømmet natten mellem den 5. og 6. februar. Mange danskere så rømningen som forræderi.

Carl bliver såret

Carls 22. regiment ankom til Dannevirkestillingen omkring nytår 1863/64 og var med i den udmattende tilbagetrækning fra Dannevirke til Dybbøl den 5. og 6. februar. Danskerne gik straks i gang med at forbedre dybbølstillingens forsvarsværker for at være forberedte på prøjsernes forventede stormløb.

Den 20. februar 1864 nåede Prøjserne frem til Dybbølområdet med 38.000 mand. I første omgang gjaldt det for prøjserne om at erobre og dermed beherske terrænet foran de danske forsvarstillinger for at kunne grave de løbegrave, som senere skulle bruges til det endelige stormløb mod de danske skanser.

Den 22. februar angreb prøjserne de danske forposter, men blev slået tilbage. Det var netop i denne heftige fægtning, at Carl blev såret. Han blev ramt i venstre skulder, vi ved ikke af hvad – et projektil, en bajonet eller en granatsplint? Han fortæller selv (se note 8) at det skete ved Nybbøl, en landsby ca. 3 km. vest for Dybbøl Kirke. Linjen mellem Nybbøl og Dybbøl afskærer og blokerer netop den landkorridor mellem Nybbøl Nor og Sønderborg Bugt, som giver adgang til de danske forsvarsværker fra det af prøjserne besatte Broager Land.

I Carls søn Viggos familie opbevares en kanonkugle på ca. 9 cm i diameter. Viggos datter, Inger, brugte den til at knuse sennepskorn. Ifølge familiehistorien var det den kugle, som sårede Carl, men det tvivler jeg dog på, fordi en kanonkugle af den tyngde og den kaliber uden tvivl havde blæst både armen og livet af Carl.

Kilde og foto: *Birgit Weien, Carls oldebarn.*

22. regiment efter Carl

I begyndelsen af april 1864 begyndte prøjserne deres voldsomme og konstante bombardement af dybbølstillingen. Det farligste frontafsnit var stillingens venstre flanke, skanserne 1-6, som modtog en konstant granatregn fra prøjssiske batterier både forfra og fra Broager i flanken. Det var her 22. regiment opholdt sig, og det var her, de modtog prøjsernes stormløb den 18. april kl. 10. Omkring 38.000 prøjser og østrigere løb 7.000 danskere over ende. 2. og 22. regiment led de alvorligste tab. 22. regiments kampstyrke var på 1104 mand, men efter stormen var 921 døde, sårede eller tilfangetagne. Så - hvis Carl ikke var blevet såret ved Nybbøl den februar måned, havde hans odds for at overleve krigen ikke været gunstige.

Kilde: *Tom Buk-Swienty: Slagtebænk Dybbøl.*

Carl overlevede

Carl lå på lazaret på Als, indtil han blev evakueret den 6. juli, lige inden Prøjserne den 11. juli erobrede hele øen. Han blev ført til København og behandlet på Garnisonslazarettet gennem 1¼ år. Dødelighed blandt de sårede var høj. Den langsomt udviklende sårfeber tog livet af mange sårede, men Carl overlevede.

Carl fik invalideforsørgelse (se note 8) og levede videre med en stiv og defekt venstre arm, som dog ikke hindrede ham i at drive landbrug, og han brugte den til at slå i bordet med, når man kaldte ham gammel, fortæller hans venner i Racine i USA, hvor han tilbragte sine gamle dage (se note 9).

Langtidskomplikationer til de såredes soldaters læsioner, især sårfeberen, bevirkede høj dødelighed ikke sjældent mange måneder efter krigen. Antibiotika var jo ikke opfundet dengang.

Carl kom sig af sine krigsskader, og omkring 1866 vendte han tilbage til Limfjordsegnene som forpagter på Tødsø præstegård på Mors, hvor hans plejefar som nævnt havde fået embede.

Lieutenant Hirsch. -

Lieutenant Hoppe.

Frivillig ovenfor Lieutenant Steen

Lieutenant Harald Hammer

Lieutenant Kneib.

Kapitajn Tengel

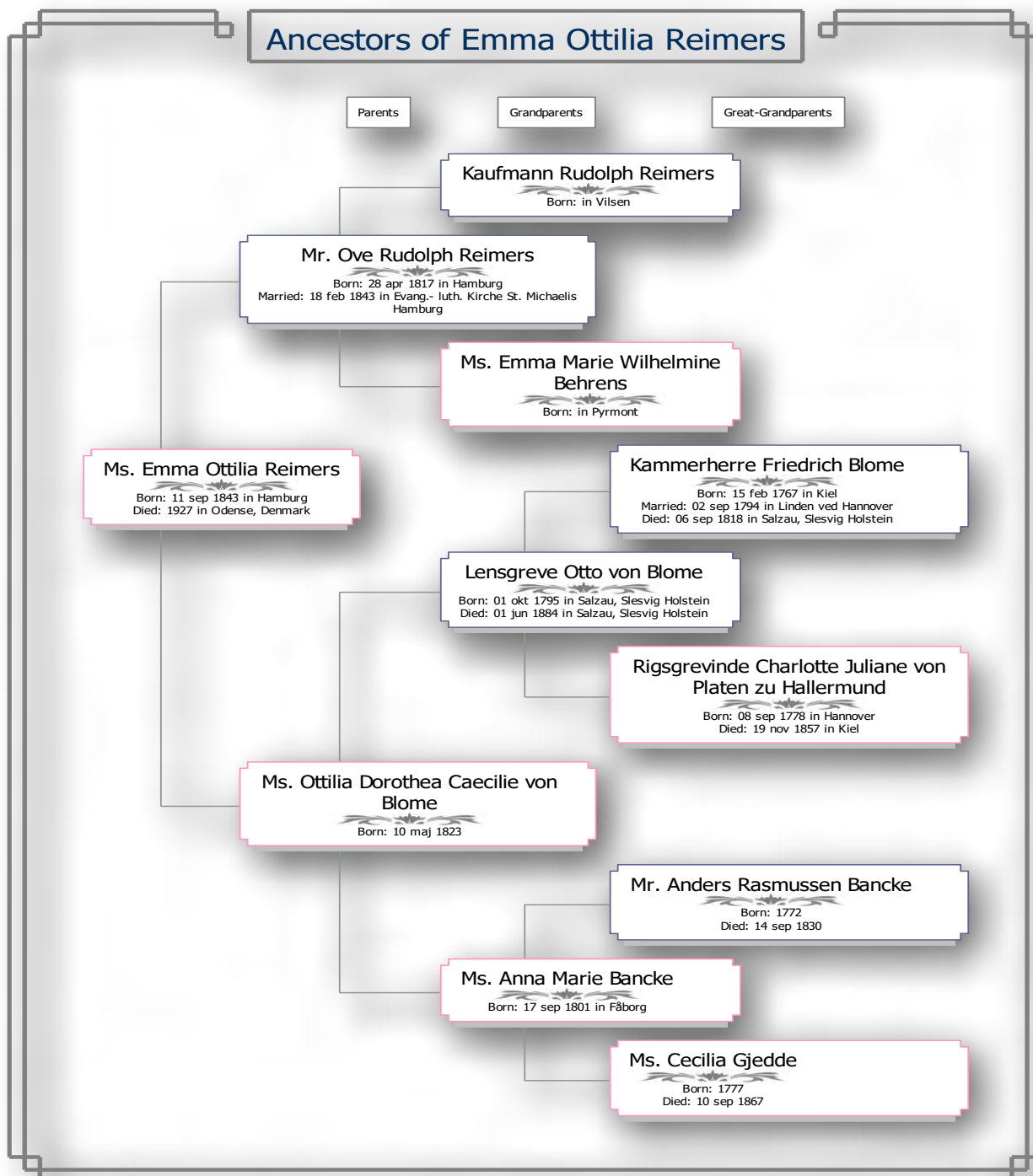
I en gammel papkasse fandt jeg disse fotos ordnet sirligt i et smukt lille album. De viser Carls officerskammerater formentlig fra officersskolen fotograferet kort før skæbnen kastede dem ind i krigens inferno. De alvorlige ansigter afspejler, at kampen om Slesvig blev en eksistenskamp for Danmark

Lieutenant Kernp - saaret, sidt fraad Jarnisore Byghuset

Inden Carl vendte tilbage til Mors havde han mødt **Emma Ottilia Reimers**. Carl og Emma besluttede at gifte sig, og de blev viet i Erslev Kirke på Mors 20. september 1869 (se note 9)

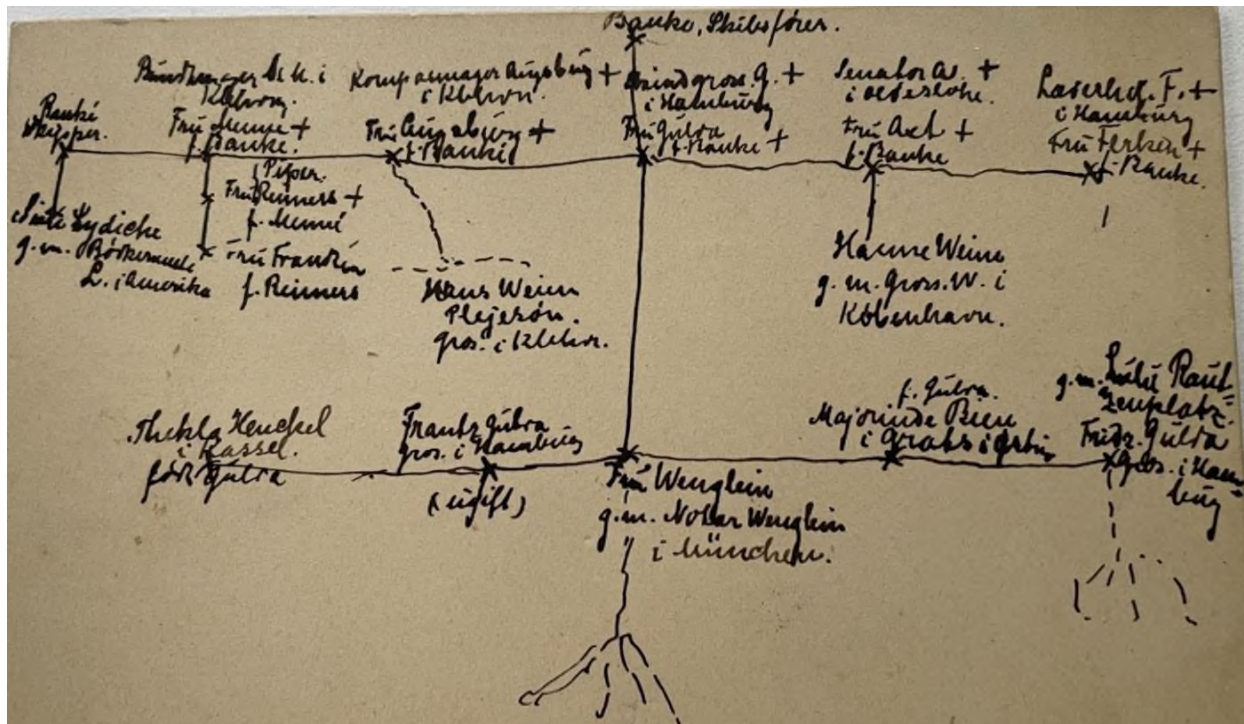
Emma

Emmas oldeforældre Anders Rasmussen Bancke (1772-1830) og hustru Cecilia Gjedde (1777-1867) var fra Fåborg, Østergade 100 (FT 1801). Anders og Cecilia blev gift i Fåborg den 2.

januar 1801. Cecilia fødte samme år den 17. september **Anna Maria Bancke** (1801–1885): Emmas mormor.

Nedenstående lille håndskrevne papirlap om Banckefamilien fandt jeg i min farmor Inez' papirer. Dens oprindelse er ukendt. Den viser mine tip-tip-tip-oldeforældre Cecilia og Anders Bancke og deres 6 børn. 5 piger og 1 dreng. Drengen blev skibsfører som faderen.

Pigerne er navnløse, blot nævnt med ægtefællens navn og titel. Det er en fejl, at Menne og ikke von Blome er nævnt som Ottalias fader. Pigerne har alle giftet sig med mænd fra bedre borgerlige kredse. De har været gode partier. Med døtrene bredte familien sig til Hamborg, København, Oldesloe, München, Kassel, Østrig og med sønnen til Amerika.

Var Anders Bancke smugler

I 1700-tallet dominerede merkantilismen den internationale handel. Det gjaldt om at udvikle en egenproduktion af varer i de enkelte lande, så man ikke behøvede at importere dem. For at beskytte denne egenproduktion greb man til importforbud og høje toldsatsers dels landene imellem og dels internt i de enkelte lande. Det gav stødet til et omfattende smugleri, som gjorde ondt på statskasserne. Dengang var vandvejen og ikke landevejen, som knap eksisterede, den mest benyttede transportvej. Østersøen og det sydfynske øhav med Ærø, som dengang hørte under hertugdømmerne, var perlen i smuglerforretningerne, fordi øen havde toldgrænse til Kongeriget. En kendt spiller i smuglerforretningerne var baron Niels Juel på Valdemarsslot på Tåsinge, som i en periode assisteret af digteren Ambrosius Stub drev smuglerhandel med købmændene i Ærøskøbing. Vandvejens smuglere var professionelle søfolk, og de var i modsætning til tolderne populære i befolkningen. Uden nogen som helst dokumentation vil jeg hævde, at hvis Emmas oldefar Anders Rasmussen Bancke ikke tjente gode rigsdaler på smuglerforretninger, ville han nok være den eneste skibsfører i det Sydfynske Øhav, som ikke gjorde det.

Kilde: Nils Valdersdorf Jensen: *Smuglerlandet Danmark*.

Anders Bancke har formentlig via et netværk af kontakter i hertugdømmerne fået datteren **Anna Maria** placeret som tjenestepige eller tyende, som det hed dengang, hos Lensgreve Otto von Blome i Holsten.

Lensgreve Otto von Blome (1795-1884) på godset Salzau i Holsten i den danske helstat tilhørte den rige og magtfulde holstenske adel (se foto). Slægten kan føres tilbage til 1200-tallet. Han var dansk Lensgreve på godset Salzau. Han ejede desuden godset Lammershagen og i Ungarn herskabet Hagymadfalva. Han var preussisk officer, men også i en periode diplomat i den danske konges tjeneste; i 1847 hannovoransk geheimeråd og samme år udnævnt til dansk Geheimekonferensråd. I den frembrusende nationale og liberale vækkelse i midten af 1800-tallet var han blandt de få indenfor det holstenske ridder-skab, der stillede sig mindst uvenlig over for Den Danske Helstat. I begge slesvigske Krige havde han svært ved at vælge side, og af de yderliggående hos begge parter blev han stemplet som forræder. I 1861-62 blev han af den danske konseilspræsident C.C. Hall kørt i stilling til posten som minister for Holsten. Han blev dog vraget på grund af hans udprægede aristokratisk absolutistiske indstilling.

Kilde: *Otto Hintze 1929: Geschichte des uradeligen Geschlechts der Herren und Grafen von Blome.*

Salzau, Otto von Blomes Slot i Holsten

21 år gammel blev Anna Maria gravid med sin husherre (læs: voldtaget?) En skæbne hun dengang delte med mange unge tjenestepiger. Hun fødte en rask pige den 10. maj 1823 i Kiel. Barnet blev døbt **Ottilie Dorothea Caecilie**.

På forespørgsel af min grandkusine Ethel Andelin fra Californien skriver Rentamt des Ev.-Luth. Kirchenkreises Kiel den 19. oktober 1983 følgende om Ottilie:

Geburtsregister Kiel am 30. maj 1823

Otilie Dorothea Caecilie von Blome, uneheliche Tochter der Anna Marie Banke aus Faaborg auf Fühnen/Dänemark und des von der Mutter dem taufenden Prediger angegebenen Vaters, des Grafen Otto von Blome auf Salzau.

Eine Heirat von Graf Otto von Blome mit Anna Maria Banke hat es nicht gegeben. Graf Otto von Blome heiratet am 14. November 1822 die Prinzessin Agnes von Sayn-Wittgenstein-Hohenstein.

Otto von Blome blev udlagt som barnefader, og dåbsattesten viser, at Otilies efternavn var *von Blome*, men jeg har ikke dokumentation for, om Otto von Blome offentligt erkendte sit faderskab. Det var der vist mange grunde til, at man ikke gjorde dengang.

Med til historien hører, at Anna Maria fødte sin sunde pige 5 dage før von Blomes hustru Prinzessin Agnes nedkom med en dødfødt baby.

Anna Maria stod altså der i Kiel 22 år gammel i 1823 med sin nyfødte datter. Jeg formoder, hun rejste hjem til sine forældre i Fåborg. Hun havde næppe andre muligheder.

Anna Maria melder sig igen i historien ved den 4. maj 1827 i København at gifte sig med buntmagermesteren fra Steiermark, Joseph Menne. Ved folketællingen i 1840 boede de i Østergade i København (se side 3).

Anna Marias datter Otilia var da teenager på 17 år og registreret som datter af huset.

Året efter i 1841 giftede Otilie sig 18 år gammel med den tyske **Greve Johan Nicolaus Pieper**.

Otte måneder efter brylluppet styrtede Pieper med sin hest og døde.

Foto: Greve Johan Nicolaus Pieper

Otilie nu med efternavnet Pieper giftede sig igen 19 år gammel den 18. februar 1843 i St. Michelis Kirke i Hamborg med købmand/konsul **Ove Rudolf Reimers** fra Hamborg, født 20. april 1817.

Hvis historierne om Otilie Dorothea Caecilie er rigtige – datteren af tjenestepigen fra Fåborg, som bar det adelige efternavn von Blome og siden giftede sig først med en adelsmand, Greve Johan Nicolaus Pieper, for efter dennes død at indtræde i en velhavende Hamborg familie med kontakter til de højere sociale kredse – så forestiller jeg mig 2 forudsætninger: For det første må hendes biologiske far, lensgreven von Blome, have brugt sin indflydelse i det skjulte, haft en finger med i spillet. Som andre fyrster har han måske haft flere børn udenfor ægteskabet, og som den ordentlige og retskafne mand han formentlig har set sig selv som, har han af moralske og personlige grunde hjulpet sit illegitime afkom i vej.

For det andet bestod Tyskland dengang af snesevis af små og større kongeriger, fyrstedømmer, hertugdømmer og grevskaber. Derfor har det vrimlet med mere eller mindre velhavende prinser, prinsesser, grever og en mængde andre adelige personer uden gods og formue. Det har nok ikke været svært for Otto von Blome at indfange en fattig greve til Otilie.

Dette daguerreotypi har jeg fra min farfar Otto Edvard Valdemar Frandsen. Det er **Ove Rudolf og Otilie Dorothea Caecilie Reimers**, sandsynligvis fra omkring 1850.

Daguerreotypi krævede meget lang eksponeringstid. Man skulle derfor sidde helt musestille for at få et skarpt billede. Det er derfor personer på daguerreotypier ofte støtter sig til hinanden.

Daguerreotypiet opfundet i 1839 var en international sensation, men det blev udkonkurreret af det moderne fotografi i løbet af 1860'erne.

Jeg synes ikke Otilie ser rask ud. Hun døde også ung. Var det tuberkulosen, som tog hende?

Otilie og Ove fik 4 børn:

Emma Otilie, min oldemor født 11.9.1843, døbt 3.12.1843 i St. Petri Kirche i Hamburg; Gustav Edvard Friedrich og Julius Georg Wilhelm var tvillinger, født 4.10.1845 og Fanny Theresa Martha Adalberthe, født 18.6.1848. Fanny døde 9 år gammel.

Edvard rejste til Amerika. Om Fanny fortæller en note i familiens papirer:

Fanny, død som 9-årig, havde som faddere Prins Adelbert af Preussen og danserinde Fanny Elssler, over hvem Johan Strauss har komponeret en operette af samme navn.

Fanny Elssler var en på den tid verdensberømt ballerina fra Wien. Hun forlod scenen i 1851 og bosatte sig i Hamborg for efter 5 år at vende tilbage til Wien.

Emmas opvækst

Emmas mor døde som anført tidligt, vi ved ikke hvornår. Emma kom i klosteskole i en periode. Det bekræftes af hendes brev af 1856 fra Duderstadt til sine forældre. Duderstadt er en gammel by i Göttingen med 2 berømte kirker og dengang en klosteskole. Emma havde en usædvanlig smuk og kunstnerisk håndskrift. Hun beherskede dansk skriftsprog, men jeg er desværre ikke i stand til at tyde hendes brev. I 1859 skriver hun fra København et smukt lille brev til sin fars fødselsdag den 8. august 1859.

Carl og Emma

Carl og Emma

blev som tidligere nævnt viet i Erslev Kirke på Mors den 20. september 1869.

Spørgsmålet gennem mange år har været: hvor og hvordan har de mødt hinanden. Det er jo næppe sket tilfældigt. Min teori har været, at det uundgåeligt er sket i København i den lange periode, Carl blev behandlet på garnisonslazarettet for sine krigsskader efter krigen i 1864.

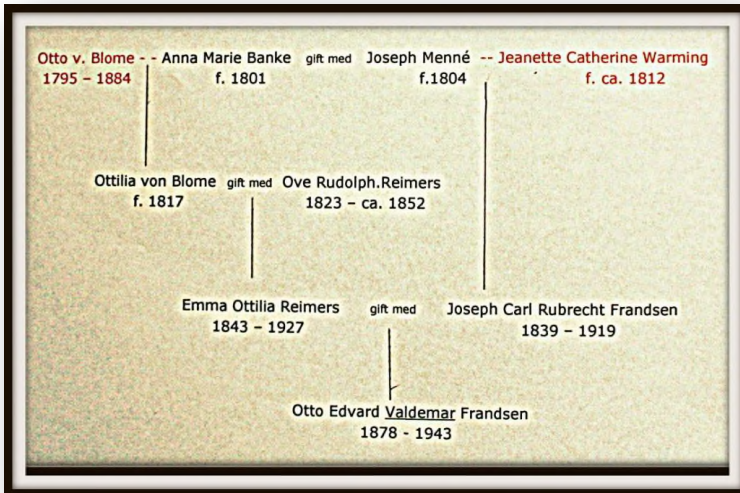
Emmas mormor Anna Maria var jo gift med Carls biologiske far Joseph Menne, og ved at Emma har besøgt sin mormor og Carl sin far har de to unge mennesker ikke kunnet undgå at

møde hinanden. De har lært hinanden at kende – og forelsket sig. Sådan må det være sket.

Emmas mormor var gift med sin svigersøns far.

Rettelse: fødselsdage for Otilia og Ove Rudolph skal byttes om.

Året efter brylluppet møder vi ægteparret på Mors, hvor Carl er forpagter på Tæbring præstegård (FT 1870). Præstegården og kirken ligger

på vestsiden af Mors kun et stenkast fra Limfjorden; udsigten ned mod kirken og Limfjorden er betagende smuk. Carl var således tilbage til Limfjordens vande (se note 9 og side 33).

Der kom hurtigt gang i børnefødslerne.

19. 02. 1870: Thorvald Ejner Harald; blev tolder i Karrebæksminde.

29. 05. 1872: Aksel; udvandrede til USA.

03. 06. 1874: Dagmar Marie Charlotte; levede dels i Danmark, dels i USA.

Familien flytter til Bjerregaard i Maabjerg ved Holstebro.

Den 1. april 1876 overtog Carl en større bondegård, Bjerregaard, i landsbyen Maabjerg (matrikel nr. 4, Holstebro Jorder, Maabjerg), et par kilometer nord for Holstebro. Gården var på 100 tdr. land og 6 1/2 tdr. hartkorn. I 1880 var der 6 tjenestefolk og 1 husholdningselev. Carl blev i nogle sammenhænge tituleret proprietær, skønt gården ikke opfyldte kriterierne herfor (se note 10). I 1883 byggede Carl nyt stuehus. Da jeg besøgte gården i 2012, stod den der endnu med 22,6 hektar – en ødegård.

På Bjerregård blev resten af børneflokket født

24. 08. 1876 - Aage Karl; udvandrede til USA.

10. 05. 1878 - Otto Edvard Valdemar; blev overretssagfører i Odense.

01. 01. 1880 - Sigurd Frank; udvandrede til USA.

16. 08. 1881 - Johannes Viggo; blev manufakturhandler i Hårlev på Sjælland.

26. 01. 1884 - Olaf Knud; udvandrede til USA.

Foto: Hele familien samlet i haven på Bjerregård ca. anno 1889. Fra venstre Olaf, Sigurd Frank, Viggo, Aksel, Carl, Emma, Otto Valdemar, Ejnar, Charlotte, Aage.

8 levende, sunde og raske børn født i løbet af 14 år – 7 drenge og 1 pige. Et barn døde ved fødslen.

Jeg har ingen breve eller oplysninger om Carls og Emmas personlige liv på Bjerregård. Hverdagen med arbejdets byrder og glæder, med dens sociale forbindelser og dens pligter har formentlig fyldt livet tillige med fødsler og opdragelse af børneflokk.

Landbrugskrisen. Midt i 1870-erne, få år efter købet af Bjerregaard, blev landbruget ramt af en krise, som varede omkring 20 år. Det var billigt korn fra Østeuropa, USA og Canada, som oversvømmede verdensmarkedet og fik kornpriserne til at falde. Carl og Emmas søn Otto Valdemar (min farfar) skrev i 1930 i sin levnedsbetretning til de Kongelige Ordeners Historiograf i anledning af udnævnelse til Ridder af Dannebrog, at *min Faders økonomiske Forhold pludselig i 1893 var blevet overordentlig besværliggjort ved økonomiske Uheld i Landbruget.*

Krisen gav stødet til en omlægning og en effektivisering af dansk landbrug herunder et målbevidst arbejde med forædling af landbrugsprodukter. Andelsbevægelsen opstod. Måske havde Carl svært ved at omstille sit landbrug til moderne tider. I 1883 midt under krisen byggede han som nævnt et nyt stort stuehus. Havde han styr på økonomien?

Carl var højremand

Den politiske verden i Danmark var dengang delt mellem "Højre" og "Venstre". Højre var domineret af godsejere, officerskorpset, embedsværket, borgerskabet og de gejstlige. De mente, at *det skal være Kongen og ikke Folketinget, der har ret til at tage Bestemmelse om, i hvilken Retning Regeringen skal ledes og hvilke Mænd, der skal stå i Spidsen for Landets Styrelse*. Venstre var helt uenig. Venstre var domineret af bønderne, som kæmpede for parlamentarisme, dvs. folketinget over kongen.

Carls opvækst i et præstehjem og hans tilknytning til officerskorpset har formentlig i politisk henseende drejet ham mod højre, selvom han blev bonde/gårdejer.

Han brugte sine militære titler: Løjtnant og siden kaptajn, til hvilket han blev udnævnt på 25 årsdagen for stormen på Dybbøl.

I folketællingerne, i kirkebøgerne, i dokumenter og ved børnenes fødsler og konfirmationer blev han tituleret militært. Officerskorpset havde dengang en fremtrædende plads i samfundet, og når jeg betragter ovenstående fotografi af familien på Bjerregård fra omkring 1889 med den midaldrende stolte og ranke løjtnant/kaptajn og hans ældste søn Ejner, begge i militær uniform, bekræftes min formodning om, at Carl identificerede sig som militærperson, og at han interesserede sig levende for det nationale og for forsvarssagen.

Carl og Skyttebevægelsen (se note 11)

Det nationale og forsvarssagen løb sammen i Skyttebevægelsen, som blev skueplads for en vældig strid om grundlaget for Danmarks forsvar. Carl tog ivrigt del i Skyttebevægelsen. Han var stifter af amtsskytteforeningerne på Mors og i Thy i 1867. Han var så virksom for sagen, at det var noget nær en selvfølge, at han skulle være formand for den i 1878 genoplivede Ringkøbings Amt Skytteforening. Ved hans tiltrædelse som formand talte denne forening 3 afdelinger (kredse) og 90 skytter; ved hans afgang i 1885 havde den 25 afdelinger og over 800 skytter. Denne indsats blev højt værdsat.

Smag for krigens idræt

Med enevældens indførelse i 1660 fik kongen en stående hær hvilende på bondestanden. At blive indkaldt til hæren var bønderkarlenes største skræk. Jernhård disciplin gjorde livet til et helvede. Det hed sig, at disciplinens formål var at indgyde større frygt for egne officerer end for fjenden.

Da Danmark fik en demokratisk forfatning i 1849, blev der især fra landbefolkningen via partiet Venstre rejst krav om at nedlægge den forhadte stående hær og i stedet oprette en folkehær. Et krav om folkebevæbning indgik bl.a. i Grundtvigs kulturrevolution, men blev mødt med massiv modstand fra enevældens tidligere repræsentanter: officererne, godsejere, kirken og embedsmændene. For denne højrefløj var det afgørende, at den stående hær skulle være hævet over det politiske, og den skelnede skarpt mellem de nationale opgaver herunder

hæren, som kongen skulle tage sig af, og de politiske opgaver, som politikerne kunne tage sig af (læs: skændes om).

Det lykkedes ikke for venstre at gennemtvinge en folkehær. Hæren blev til en vis grad indrettet, så den kunne gå med i et kommende stormagtsopgør mod Tyskland. Det kom i 1870 med den fransk-tyske krig, som vakte store forhåbninger. Timen var inde. Slesvig skulle kæmpes tilbage til Danmark. Men glæden blev vendt til sorg, da det i løbet af få uger blev klart, at Tyskland ville vinde krigen over Frankrig.

Herefter og op gennem resten af århundredet var der enighed om, at nationen skulle styrkes gennem forsvaret. Højre fremførte militærtækniske og strategiske argumenter for en stående hær og en fæstning bygget omkring København, mens venstre fremførte åndelige aspekter og understregede det betydningsfulde i, at den krigeriske ånd blev vagt i folket. At vække denne ånd var en nødvendig forudsætning for Dan-

marks frelse, og en folkehær egnede sig bedre hertil end en stående hær. En folkehær kunne bygge *et Dannevirke i hver mands bryst*, som venstres leder Chresten Berg sagde, og ifølge bondepolitikeren Balthazar Christensen skulle en folkehær sikre: **at Manden i den Alder, hvori han er mest modtagelig, fik smag for Krigens Idræt.** Han mente, at den krigeriske opdragelse skulle begynde i skolerne og fortsætte i skytteforeningerne og i folkehærens militære enheder.

Kilde: Ove Korsgårds bog: *Kampen om Kroppen*.

Skyttebevægelsen

Længst i retning af en folkehær nåede bondestanden indenfor skyttebevægelsen, som kom til Danmark i 1861 båret frem af en stærk national bevægelse for at indlemme hele Slesvig i Danmark. Senere, især i 1880-erne, blev den en af slagmarkerne for en bitter forfatningsstrid: klassekampen mellem embeds- og godsejerstanden på den ene side og bondestanden på den anden, mellem højre og venstre. Set fra højres side skulle skyttebevægelsen være en frivillig idrætsbevægelse med sportsskydning for øje, mens de mere radikale venstremænd, "riffelmændene", ønskede at udvikle uniformerede korpslignende enheder, som skulle træne eksercits og militær skydning; en folkebevæbning rettet ikke blot mod ydre fjender, men også mod indre fjender, nemlig Estrups regering, som uden parlamentarisk grundlag regerede landet med dekreter.

Carl bliver smidt ud af skyttebevægelsen (se note 11)

Det var i dette betændte politiske klima, at Carl opererede. Som højremand forsøgte han at holde de radikale venstre ideer udenfor foreningsarbejdet. Det lykkedes tilsyneladende ret

godt indtil forfatningsstriden spidsede til omkring 1885. På det tidspunkt gjorde venstre et heftigt forsøg på at erobre magten i skytteforeningerne. Taktikken gik ud på, at venstrefolk i større tal end hidtil skulle melde sig ind i bestående foreninger og overtage dem indefra ved at vælge venstremænd til bestyrelserne. Det lykkedes i **Ringkøbing Amt**. På en stormfuld ekstraordinær generalforsamling den 16. august 1885 blev formanden, Løjtnant Joseph Carl Ruprecht Frandsen, smidt ud af Ringkøbing Amts Skytteforening.

Baggrunden for balladen var rygter fremkommet i 1885 om betydelige våbenindkøb i udlandet. Regeringen frygtede en bevæbning af dele af befolkningen via riffelforeningerne og så i øjnene, at et oprør kunne udvikle sig. Derfor forbød regeringen ved den såkaldte riffellov at indføre våben og træning i våbenbrug uden tilladelse. Skytteforeningerne skulle derfor nu ansøge amtmanden om tilladelse til at dyrke skydning. Stor forvirring og utilfredshed opstod. Man ville ikke skyde på "amtmandens nåde" og mange skytteforeninger nægtede at efterkomme loven.

Sagen var, at riffelforeningernes medlemmer flere steder meldte sig ind i skyttekredsene eller dannede nye kredse for at kunne skaffe sig våben. Ved valg af bestyrelsesmedlemmer tog man adskillige steder mere hensyn til kandidaternes politiske tilhørsforhold end deres interesse for skyttesagen, hvorfor hvert valg blev en kamp mellem højre og venstre. Skytteforeningerne blev i højere og højere grad tumleplads for en fanatisk politisk agitation. Et af de mest opsigtsvækkende tilfælde fandt sted i Ringkøbing Amt.

Ib Nordby beretter i sin bog (se note 10), at formanden i Ringkøbing Amt, **Løjtnant Frandsen**, med bestyrelsens opbakning havde ansøgt amtmanden om tilladelse til at skyde, og tilladelsen var givet. Men i foreningen var der stor modstand mod Frandsens handlemåde.

Det førte til en ekstraordinær generalforsamling den 16. august 1885. 125 medlemmer var mødt op. Det blev et stormfuldt møde, hvor der blev talt om oprør og borgerkrig og dannelse af et *folkebevæbningssamlag* og om angiveri og spioneri. Efter en debat om bestyrelsens handlemåde, blev der fremsat et mistillidsvotum, hvori man misbilligede, at bestyrelsen på egen hånd havde fulgt loven og søgt amtmanden om tilladelse til at skyde. Et mistillidsvotum blev vedtaget, bestyrelsen gik af og en ny blev valgt.

Herefter vedtog generalforsamlingen helt inkonsekvent at modtage den af amtmandens givne tilladelse til at skyde. Man vedtog med andre ord det, som man lige havde lagt til grund for fyring af den hidtidige bestyrelse. Sigtet havde været at fjerne den gamle højreformand gennem 18 år, Løjtnant Frandsen.

Familieidyl - Stilhed før stormen

I 1889 åndende alting idyl i hvert fald på overfladen. Datteren Dagmar Marie Charlotte blev konfirmeret i Holstebro kirke den 7. april med mg minus i kundskab og mg i opførsel. Carl stod i kirkebogen med titlen kaptajn. Ved folketællingen i 1890 manglede Aksel. De andre boede stadig hjemme. Tyendestaben var reduceret til 3 personer. Carl stod som husfader, kaptajn og krigsinvalid.

“Flugten” til Amerika

Næste gang jeg finder Carl i hans historie er i 1893. Sammen med sin næstældste søn Aksel er han om bord på damperen “SS Berlin” på vej til USA. (se foto)

Carl og Aksel ankom til **Ellis Island** i New York den 11. april 1893. De havde forladt Europa via Southampton på vej til Chicago. Ifølge det danske politi var deres sidste opholdssted Holstebro. Aksel var 21 år og registreret som kontormand (Clerk). Carl var 53 år og registreret som arbejder (Lab).

Carl ændrede sit navn
fra **Joseph Carl Ruprecht Frandsen** til
Jeremias Rafael Frandsen.

Ingen af de gamle i familien har overfor mig røbet grunden til Carls pludselige rejse til Amerika og grunden til, at han skiftede navn. Sagen har været mørkelagt. Der var ingen skilsmisse. Emma og Carl forblev ægtefolk resten af livet.

Indtil for nylig og beskrevet i denne min histories tidligere udgave har mine forestillinger været talrige, men uden dokumentation. Kastede Carl håndklædet i ringen, fordi han ikke kunne klare landbrugskrisen og ikke var i stand til at leve op til nye tiders krav? Var skuffelsen over at blive smidt ud af skyttebevægelsen ubærlig; den bevægelse han havde kæmpet så hårdt for at etablere? Udlagt barnefader? Bedrageri? Konkurs? Spørgsmålene har blafret i vinden – ubesvarede.

Skeletterne falder ud af skabene.

Min fætter Jan Wibrand sendte mig midt i januar 2021 følgende avisnotits fra Kolding Folkeblad den 17. juni 1892, og dermed bryder en familiehemmelighed frem fra glemslen. Avisnotitsen førte til dokumenter fra lokale politi- og justitsprotokoller.

Tekst: *Kaptejn Frandsen, Bjerregaard, blev i Torsdags transporteret til Holstebro. Efter afholdt Forhør over en Mængde så vel små som store Piger afsagdes Arrestdekret over Kaptejnen.*
(Kilde: Internetsiden Mediestream)

Med andre ord: kaptajnen blev den 16.juni 1892 hentet på sin bopæl af politiet, arresteret og sigtet for uterlighed overfor små og store piger.

Nu er det jo sådan, at nogle forbrydelser begået af ens aner med tiden får et forsonende skær. Hvem vil for eksempel ikke prale af en tipoldefar, som var sørøver i Caribien eller kaperkaptajn under Napoleonskrigene eller bankrøver under 30-ernes store depression? Jeg har f.eks. en god ven, som uden blusel beretter om sin tipoldemor, som myrdede tipoldefar med rottegift, men uheldigvis blev hun afsløret og henrettet ved halshugning. Men dette med tiden indtrædende og forsonende skær kommer nok aldrig til at omfatte uterlighed over for børn.

Sagen i korthed

I flere år verserede på Holstebroegnen rygter om tilfælde af små piger, som blev antastet og lokket til at lade sig beføle af en mand. Hjemme fortalte nogle af pigerne, hvad der var foregået, men intet blev anmeldt til politiet. Mistanken snævrede ind omkring kaptajn Frandsen. I foråret 1892 kom der indlæg og artikler i Holstebro Avis om sagen. Frandsen blev anmeldt. Politi og gendarmere optog rapporter til en efterfølgende retssag, som blev indledt den 3. maj. Materialet viste sig at være så belastende, at kaptajnen blev arresteret den 16. juni og indsat i arresten i Ringkøbing.

Retssagen med anklage om overgreb på omkring 15 piger i 8-14 års-alderen kørte videre og blev afsluttet med dom den 5. august. Under retssagen blev hver enkelt pige og en eller begge forældre spurgt, om de var enige i de i politirapporten nævnte anklager – det var de.

Det gennemgående træk ved kaptajnens adfærd over for pigerne var hans forsøg på med en 5-øre eller et stykke brystsukker at lokke dem ind i et værelse, om bag en busk i haven eller ind i stalden for at *kilde dem*, som han sagde. Overgrebet bestod i, at han befølte dem og i nogle tilfælde førte sin hånd op mellem benene. Rapporterne nævnte intet om fysisk vold.

Nogle af pigerne, som havde deres gang på kaptajnens gård, kendte hans "svaghed", men ved at ignorere eventuelle tilnærmelser undgik de problemer.

Kaptajn Frandsens forsvar og erklæring

Under retssagen nægtede kaptajn Frandsen sig skyldig i alle anklager, men på slutningen erklærede han sig skyldig i de fleste forhold. Enkelte affærdigede han som pure løgn og opspind. Kort efter skiftede han mening og ønskede at tilbagekalde tilståelsen.

Men han skiftede mening endnu engang og erkendte sig igen skyldig og oplyste *at Grunden til at han fremsatte Tilbagekaldelse (af tilståelsen) var ønsket om at Dommen over ham maatte blive fældet paa Indicier ikke paa egen Tilstaaelse, da han i saa Fald mente at den maatte være lettere at bære for Familien.*

Ved slutningen på sagen fik kaptajnen lov til at udfærdige en skriftlig erklæring til retten. Her i oplyser han, at

Driften til at tilfredsstille sin Sanselighed på den i Forhøret omhandlende Måde ikke har været kendt af ham fra hans Ungdom af, men han har haft den i mange Aar, men den er først kommet til Udbrud eller har fået den Karakter, den senere har haft, efter at han i 1876 flyttede her til Egnen".

Som et kuriosum skal nævnes, at retten indhentede en erklæring fra distriktslæge Faber for at imødegå en, fra kaptajnens nærmeste, særlig fra dennes plejebroder distriktslæge Frandsen i Ørsted, mundtlig og i private breve til dommeren fremsat påstand om, at arrestanten ikke skulle være fuldt tilregnelig.

Dommen og straffen

Kaptajnen blev kendt skyldig i anklagerne. Straffen lød på fængsel i 4 x 5 dage på vand og brød. Måske var det en mild og ubetydelig straf set i forhold til den sociale udstødelse, som fulgte, men uden tvivl en sønderrivende oplevelse for familien og en social deroute for kaptajnen. Carl må have følt jorden brænde under sig og erkendt det umulige i en fremtid i Danmark. Bjerregaard blev sat til salg, mens han endnu var fængslet i Ringkøbing.

I løbet af 1 år blev der vendt op og ned på Carls liv – og på familiens:

Politiforhør starter	3. maj 1892
Arresteret	16. juni 1892
Bjerregård sat til salg	13. juli 1892
Dom	5. august 1892
Udrejst fra DK	18. marts 1893
Bjerregård på tvangsauktion	20. marts 1893

En splittet familie

Den næstældste søn **Aksel** på 21 år fulgte sin far til Amerika i 1893. Mor **Emma** og resten af Familien flyttede antagelig til Randers, hvor den ældste søn **Ejner** på 23 år arbejdede ved jernbanen og boede i Strømmen en lille forstad til Randers by. **Charlotte** på 19 år blev gift året efter i 1894. Samme år rejste **Aage** på 17 år og **Sigurd Frank** på kun 14 år sammen over til deres far i Chicago. Min farfar **Valdemar** flyttede allerede i 1890 som 12-årig til Sorø, hvor onkel Sophus Frandsen (Carls "plejebroder") i Skibby støttede ham til at blive student i 1896 fra Sorø Akademi. **Viggo** på 11 år og **Olaf** på 9 år blev tilbage sammen med mor Emma.

I et brev til Charlotte i 1898 fortæller Carl, at han har foreslået Emma at flytte over til ham sammen med Olaf og evt. Viggo – *hun vil da have 4-5 børn herovre og sin mand, som nu i 6 år har savnet og længtes så meget efter hende.*

I følge Charlottes festsang til Emmas 80-års fødselsdag i 1923 rejste Emma over Atlanten flere gange – ikke alene for Carls skyld, men nok så meget for børn og børnebørn.

*Alle Drengene er gifte hver især – faldera
Fik mange Børn, som Bedste fik så kær – faldera
Til Barsedåb ud i Amerika – faldera
Hun rejste hid for flere År og Dag – faldera.*

Foto: Viggo, Olaf, Sigurd og
Emma omkring 1893

Vi ved ikke, hvordan børnene har reageret på afsløringen af faderen. Det må have gjort ondt, men intet herom er nævnt i de breve, som foreligger. For de store drenges vedkommende virker det, som om muligheden for at komme over til det forjættede Amerika har overskygget tragedien. I enhver krise er jo indbygget en mulig forandring – måske til det bedre.

Fra brændehandler til forsikringsmand og avismand

Ankommet til Amerika lå Carl ikke på den lade side. Han greb fat i livet, som det nu engang var og etablerede sig som kul- og brændehandler i Chicago (Salomons Almanak 1917). At udskifte sit virke som landmand ved Holstebro med en tilværelse som kul- og brændehandler i Chicago kræver vel både mod og fändenivoldskhed.

Efter 4 år i Chicago flyttede han i 1897 omkring 100 kilometer mod nord til Racine i staten Wisconsin – *"the city with the highest percentage of Danes among its population"*. Her startede han en beskeden forretning som forsikringsagent, og med tiden oparbejdede han sideløbende en brandassurance-forretning. Han forsøgte sig også som ejendoms-handler (Real Estate). Ved folketællingen i 1900 var hans profession angivet som "Insurance Agt." og hans adresse 804 State Street, Mount Pleasant Township, Racine County, Wisconsin, samme adresse som "Folkets Avis" en dansksproget ugeavis, hvor han virkede som bestyrer, skribent, annoncetegner og i en kort periode i 1906 som redaktør.

Carls karriere som avismand

Da de store immigrationsbølger sidst i 1800-tallet ramte USA, skød en skov af etniske aviser op. Mere end 200 skandinaviske aviser eksisterede på et tidspunkt. Immigranterne kunne her på eget sprog søge oplysninger om det nye land og få informationer om praktiske ting i lokalområdet. Aviserne var meget lokale, men de orienterede sig også politisk – Republican or Democrat.

Mange danske immigranter blev stærkt påvirket af de amerikanske frihedsidealere og så derfor med kritiske øjne på den politiske udvikling i hjemlandet. Den største dansk-amerikanske avis "Den Danske Pioneer" med **Sophus Neble** fra Stubbekøbing som redaktør rettede så hårde angreb på den uparlamentariske Estrup regering i København, at hans avis i en længere årrække blev forbudt i Danmark. Republikaneren **Christian Rasmussen** fra Sæby var en anden karismatisk avismand. Han grundlagde og købte flere aviser i Minnesota, Wisconsin og Illinois, og hans trykkeri med hovedkvarter i Minneapolis udgav også magasiner og bøger.

"**Folkets Avis**" blev grundlagt i Racine i 1876 og startede som en "weekly labor or socialist newspaper". Danmarks første socialist **Louis Pio** var redaktør i en kort periode efter sin forvisning fra Danmark i 1877.

Allerede i Danmark havde Carl kontakter til højreavisen Holstebro Avis, men det var i Racine, han blev professionel avismand. Ifølge Salomons Almanak fra 1917 stiftede han sammen med trykkeriejereren Christian Rasmussen avisen "**Racine Posten**" som konkurrent til Folkets Avis. I 1906 blev Racine Posten og Folkets Avis slået sammen under det sidste navn med Rasmussen som den nye ejer og **dybbølveteranen Kaptajn J.R. Frandsen** som redaktør. Min teori går på, at Rasmussen ved at sammenlægge de 2 aviser havde brug for at ændre det politiske grundlag for Folkets Avis fra et socialistisk grundlag til et republikansk. Dertil havde han brug for en indpisker, og Carl med sin militære baggrund, sin disciplin og punktlighed, sin åbenbare tæft for avisforretning, sit konservative politiske ståsted kombineret med evnen til at begå sig i alle kredse var manden, Rasmussen kunne bruge.

Festskift til Kaptajnens 70 årsdag (se note 12)

Carls karriere som avismand har måske ikke haft økonomisk afkast af betydning, men miljøet omkring avisen har formentlig betydet meget: venner, kolleger og socialt netværk. Det fremgår af det festskrift, som Folkets Avis trykte den 22. maj 1909 i anledning af hans 70-års fødselsdag. Selv om sandhedsværdien i et festskrift næppe er imponerende, giver det dog fingerpeg om fødselarens "status" i omgangskredsen.

Kaptajnen, som han blev kaldt, beskrives som en mand, der altid har sine affærer i orden. En kollega skriver, at

når trykkeriet torsdag morgen (avisen udkom hver fredag) trænger til hans stuff, så kan de bande trygt på, at det er der, hvor han så ellers har været i timerne forud, og hvordan han har båret sig ad med at få det samlet. Og det er i god shape, lige til at tage fat på. Videre står der, at kaptajnen er en af Racines populære dansk-amerikanere og lige så åndsfrisk, energisk og aktiv som en mand på 40 år og er på sit kontor hver dag. Han er en yndet og underholdende selskabsmand. Alt i alt er han den glade, gemytlige kaptajn, a good fellow well met.

Hans yndlingsdrik er cognac, og han kan feste igennem i gode venners lag.

I forbindelse med hans indsats i krigen i 1864, som beskrives i noget overdrevne og heroiske vendinger, fremkommer en interessant oplysning: *han udviste et sådant mod og tapperhed, at Kongen i egen høje person gav ham audiens, stak ham på næven og forærede kaptajnens søn en friplads i Sorø Akademi.* Formentlig en vild overdrivelse, men måske baggrunden for min farfar Valdemar Frandsens optagelse på Sorø Akademi – en friplads til en søn af en såret veteran gjorde skoleopholdet muligt (se note 13).

I festskriftet findes en del sange af vekslende lødighed. En af dem på melodien "Vift højt på Kodans Bølge" slutter således:

*Han gøded Danmarks Marker
med rigtigt og saftigt Møg
og blev en Knoldesparker,
hvis Ry så vide fløj.
På Jyllands brune Banker
han sanked Sæd, den Svend;
nu han Annoncer sanker
For Christian Rasmussen.*

*Som Hest og Ko og Grisen
han elsked Staldens lugt;
nu planter i Avisen
han Åndens rene Frugt.
Om Bonde eller Greve,
Agent og Redaktør
Vi ønske, han skal leve
så højt som aldrig før.*

I 1907 blev Carl optaget som "social member" i en loge for dansk-amerikanere: *The Racine Lodge of the Danish Brotherhood in America*. Carl havde ikke råd til at betale kontingent og blev derfor *social member*.

Carl arbejdede ved Folkets Avis helt frem til 1. januar 1915. Politisk ved vi ikke hvordan hans tænkning har udviklet sig i mødet med Amerika. Jeg tror, hans medbragte danske politiske værdier har været under heftig beskydning i mødet med det dynamiske og pulserende Amerika, og man kan jo håbe på (eller undlade at håbe på), at netop de amerikanske frihedsidealere har ændret hans tænkemåde og hans politiske forestillinger, som formentlig har haft rod i den danske enevældetradition. Men det er rent gætteri.

Den sure, men nødvendige hverdag

Den 2. oktober 1916 skrev Carl til Emma en slags status over sin tid i Amerika. Her beklagede han sig lidt over, at raten for brandforsikringer for tredje gang i hans tid i branchen var blevet reduceret, hvilket ville skade ham for ca. 120–140 dollars pr. år. Endvidere at han de første 8 år af de 19 år, han har arbejdet med brandassurance, fik 1 dollar for hver ny police, han skrev, og 50 cent for hver flytning. De 50 cent var nu sløjfet, hvilket med 140 flytninger betød et tab på 70 dollars pr. år.

Fortrøstningsfuldt skriver han, at det var godt dengang, han begyndte med få kunder, at han havde det dobbelte honorar pr. police, ellers havde han vel sultet ihjel. *"Jeg har aldrig skrevet, hvor knapt jeg levede dengang, og mine tarvelige klæder skadede i høj grad min forretning –*

nå, tiden er jo gået godt fremad, så jeg har intet at klage over og er derfor også som hovedregel i godt humør”.

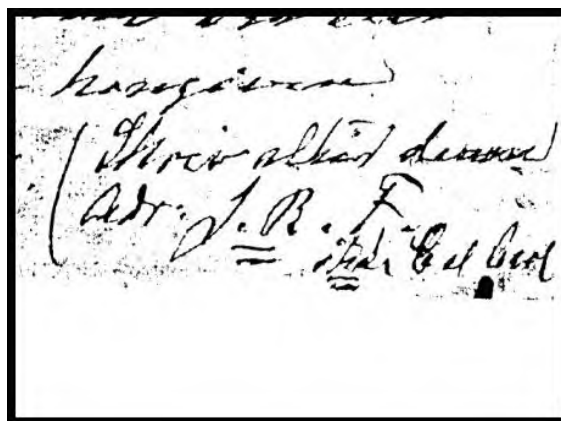
Han beklagede sig dog lidt over gigt i venstre ben, hvilket tvang ham til at tage sporvognen eller anden transport 3-4 gange så meget, som han plejede.

Emma fik en irrettesættelse, fordi hun havde sendt hans danske pension pr. postanvisning, hvilket var 2 dollars dyrere end med bankcheck. Selv om bankchecken ved torpedering (det var under 1. verdenskrig) eller på anden måde gik tabt, ville han kunne få en ny check, og forsinkelsen ville ikke have så meget at betyde. Carl fik en pension i 1914, formentlig en veteranpension, i anledning af 50 året for træningen ved Dybbøl.

Han sluttede brevet med en formaning om ikke at bruge hans fornavn Carl: *”Skriv altid denne adresse: J.R.F. ikke C eller Carl”*. Hans Behov for at sløre sin identitet var åbenbart påtrængende og konstant til stede.

Familien i Amerika

I de første år i Amerika kunne Carl glæde sig over sine drenges selskab. Aksel var jo hans rejsekammerat på ”flugten til Amerika” i 1893, og han fulgte med sin far fra Chicago til Racine. Aage på 17 år og Sigurd på 14 krydsede Atlanten i 1894. Carl tog imod dem og tog sig af dem. Efter nogle år sluttede Olaf sig til dem. Carl værdsatte deres selskab og glædede sig over deres arbejdsomhed og flid, men da de efterhånden blev gift og stiftede familier og rejste bort til andre egne af det store land, følte han sig til tider ensom og savnede dem.

Aksel

Aage

Sigurd

Olaf

Aksel flyttede til Californien, Aage tværs over Lake Michigan til staten Michigan, Sigurd Frank til Illinois og senere Californien og Olaf faldt til ro også i Californien efter nogle vist nok hektiske vandreår. Californien var for langt væk til at holde fysisk kontakt. Michigan derimod lå indenfor en dagsrejse, og Aage og hans familie besøgte da også Carl flere gange gennem årene.

Carl var meget glad for Aage og hans kone Jennie og nærede et hemmeligt ønske om, at de ville slå sig ned hos ham i Racine.

Som nævnt ønskede han, at Emma flyttede over til ham i Racine. Da han blev 70 år i 1909, lykkedes det i en periode på 14 måneder (se foto). Emma arbejdede da som hans sekretær, men hun foretrak i længden at bo tæt ved sin familie i Danmark.

Carl savnede sine 4 børn i Danmark. De nåede aldrig at se deres far igen

Ejner

Valdemar

Viggo

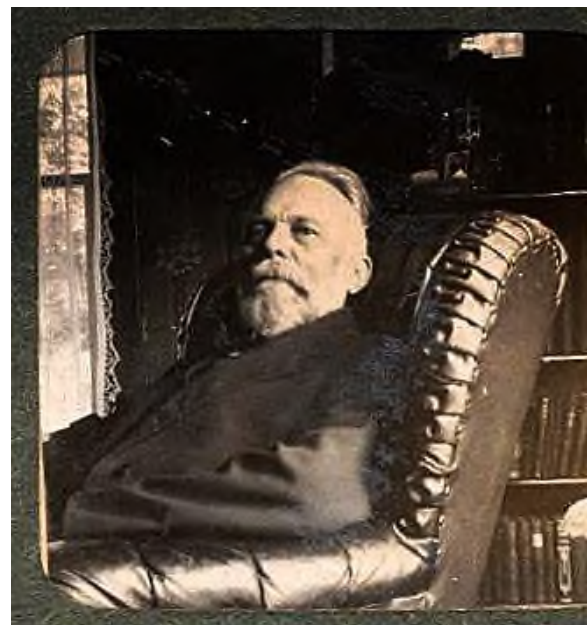

Charlotte

Carls sidste rejse

Året er 1919. Carl var blevet 80 år og kunne se tilbage på et langt og omtumlet liv. Han har måske mærket dødens nærhed og ønsket at se sin familie i Californien. Det var en lang rejse dengang tværs over det amerikanske kontinent, men han gjorde det.

Her fotograferet inden han rejste til Californien eller måske, da han var ankommet.

Carl dør i Californien

Carl var i Californien i 3 måneder, blev syg og søgte læge den 2. september. Han døde på et hospital eller sanatorium i Oakland den 26. september efter 26 år i Amerika. Dødsattesten siger: Chronic Interstitiel Nephritis (kronisk nyrebetændelse).

Han blev begravet på Oakland Evergreen Cemetery, Garden of Serenity.

J. R. FRANDSEN
1839 - 1919
Hvil i Fred

Det var Jeremias Rafael Frandsen
og ikke
Joseph Carl Ruprecht Frandsen,
som blev begravet.

Hvem var han - den Carl?

Carl var uden tvivl intelligent, handlekraftig og modig. Han var plejebarn, landmand, officer og såret krigsveteran, familiefar, immigrant, kul og brændehandler, forsikringsagent, ejendoms-
handler, redaktør og journalist. Set fra et nutidigt perspektiv forekommer han energisk, om-
stillingsparat og globaliseret. Man kan også anskue hans omskiftelige liv som en svømmer, der
kæmper for at holde sig flydende for at overleve bølgenes uberegnelige angreb.

Han havde en mørk side i sig. Han blev afsløret og dømt for uterlighed mod små og store piger. Socialt stempet flygtede han til Amerika og gik "under radaren" med et delvist nyt navn. Joseph blev til Jeremias og Ruprecht blev til Rafael. Carl blev bortkastet og hans officielle efternavn, Frandsen, blev nu gjort nagelfast.

Det lykkedes ham at skabe et fornuftigt og meningsfuldt liv i Amerika og bevare kontakten til familien. Hans udvandring inspirerede 4 af hans sønner til at prøve lykken i Amerika, og alt tyder på, at deres valg blev en succes.

I dag ville man kalde ham pædofil dvs. en person hvis seksuelle orientering rettes mod børn. At være pædofil er ikke kriminelt i vores kulturkreds, men at praktisere sin pædofili er strafbart. Det tror jeg, kaptajnen skrev sig bag øret, og på rejsen over Atlanten kastede han uden tvivl den sanselighed, han beskriver i retten i Holstebro, over bord sammen med navnet Carl. Intet tyder på, at han overtrådte skrevne og uskrevne regler i det amerikanske samfund.

Måske var han 2 forskellige personer: den venlige og omsorgsfulde familiefader, den glade og gemytlige kaptajn, Jeremias Rafael *a good fellow well met* og så dæmonen Carl Ruprecht, som blev fortrængt så effektivt, at den ikke kom med på hans gravsten.

Carl fandt ikke guld på gaderne i Amerika. Han levede spartansk. Ved sin død efterlod han værdier til omkring 800 dollars.

Foto fra Tæbring Kirke ud over Limfjorden. Der hvor Emma og Carl, efter han kom sig af skaderne fra krigen i 1864, begyndte deres fælles voksne liv i 1869, han som forpagter af præstegårdens jorder.

Hvad blev der af Emma

Emma sidder i bedste velgående her på billedet yderst til højre i haven på Marialyst, Hunderupgade 9 i Odense. Inez og Valdemars flotte og gæstfrie hjem.

Fotoet må være fra 1916 eller 1917. Inez's mor Elise sidder ved siden af Emma derefter Inez med min far Erik (1915-1998) på skødet. Så kommer Pernilla (Petronella) Andersson, Inez's mormor. Yderst til venstre er det formentlig Elsa (Inez's halvsøster født 1908). Den unge kvinde mellem Pernilla og Elsa er ikke identificeret. Foran Emma og Elise troner Lisa, min fars storesøster.

Emma har ført en lidt tilbagetrukket tilværelse i denne historie, men hun har i sin tilværelse udfoldet en stærk vilje og kraft til at holde sammen på sin splittede familie. Af breve og især brevkort fremgår, at hun har været en støtte for datteren Charlotte, som blev alene med 5 børn efter hendes mands død i 1911. Det samme gælder for sønnen Viggo, som blev alene med 2 små piger, da hans hustru Eva døde i 1920 efter 5 års ægteskab.

Emma rejste flere gange over Atlanten, hvor mange vides ikke, for at holde styr på familierne i Amerika og vist nok især for at deltage i nogle af de barnedåb, som meldte sig.

Emmas forbindelse til sin Reimer-familie i Hamborg/Altona blev holdt varm assisteret af min farfar Otto Valdemar, men den gled langsomt i baggrunden og forsvandt med verdenskrigen 1939-45. Vi ved ikke, om hun bevarede en kontakt til sin familie Bancke på Fåborgegnen efter Anna Maria (Bancke) Menne døde.

Emma boede i en længere periode i København, fra 1914 på pensionat (se note 14). Hun flyttede siden til Valdemar og Inez i Odense, hvortil Inez' mor Elise også ankom. De to gamle enkefruer Emma og Elise slog sig sammen og boede i en lejlighed i Pantheonsgade 8 i Odense, indtil de døde. Elise i 1925 og Emma i 1927.

Carl og Emmas børn i Amerika

Aksel blev til Alex

(29.5.1872–2.9.1935 eller 34)

Aksel udvandrede i 1893 med sin far. De boede sammen de første år. I år 1900 var han "Salesman-Grocery" i en dansk urtekræmmerforretning i Racine med samme adresse som Folkets Avis. Folketællingen afslører, at han giftede sig med en dansk kvinde Olga i 1896, og at de havde sønnen Harald på 3 år. Om Olga og Harald har jeg ikke tidligere hørt. De har ikke eksisteret i den mundtlige historieoverlevering.

Alex, som han nu kaldte sig, dukker igen op i fortællingen den 9. april 1904 i San Francisco, hvor han giftede sig med Alma Louise Danielson. De slog sig ned i San Francisco området formentlig i Oakland. Alma døde 37 år gammel i 1918 af influenza og lungebetændelse/den Spanske Syge. De fik børnene Rae Alice (1905-1973) og Ethel Jeanette (1909-?).

Agnes Thorsted (død 1974) blev hans tredje hustru, som fødte Roy Alex (1921-1989).

Alex oplevede i 1906 jordskælvet i San Francisco fra første parket og skrev med Carls hjælp en øjenvidneberetning til Folkets Avis i Racine.

Alex slog sig igennem i Californien med forskellige jobs bl.a. som ejendomshandler og som forsikringsagent. Han blev senere politimand, Deputy Sheriff.

Alex døde i 1934 i en

togulykke. Datteren Ethel Jeanette Andelin, med hvem jeg har ført en 16-årig korrespondence (1980–96), skriver om sin far: *my dad Alex Frandsen was coming home from a hunting trip and took a short nap downstairs at my Uncle O.K Frandsen's (Olaf) place and got up and started home as he thought his wife, my step-mother, Agnes, would be mad if he didn't get home soon. His car was hit by the Southern Pacific train not far from here (Pinole, California), and dragged 75 feet. He died that night. He was buried at Chapel of the Chimes, Piedmont Ave. Oakland, California.*

Aksel var passioneret jæger

Ethel skiver, at hendes far aldrig fortalte, at han kom fra Danmark. *In fact he used to tell me he was born in Wisconsin. That is where Grandpa was just before he came to California and died in 1919.* Sandsynligvis løj Aksel om sin danske baggrund for at skjule sin fars kriminelle historie. En historie, som ikke skulle ødelægge familiens muligheder i det nye land.

Aage Karl

(24.8.1876-15.1.1964)

Aage ankom til Chicago i 1894 sammen med lillebror Sigurd. 17 og 14 år gamle rejste de alene over Atlanten med damperen "Norge".

I 1898 skrev Carl, at Aage bestyrede en manufakturhandel i Chicago og tjente gode penge.

Carl beskriver ham som *omtrent en skjønhed, især nu han har fået en lille mørk moustache.*

Både Aage og Alex beskrives som smukke og flotte med hvert et vindende væsen. Jenny Larsen blev Aages hustru den 12. juli 1901. De slog sig ned i Hastings i Michigan, hvor han etablerede en succesrig manufakturhandel. Det fortælles, at han var en karismatisk, hjælpsom, og driftig person. Aage døde 15. januar 1964. Han blev 88 år.

*Familien fra Hastings ca. 1912.
Jenny, Florence, Mildred, Ejnar og Aage*

Sigurd Frank

(1.1.1880-1965)

Sigurds barnebarn Karen McElliot skriver til mig i december 2013, at hun mener, Aage og Sigurd ankom sammen d. 23. februar 1894 til New York med damperen Norge. *Aage was 17 years 6 months and Sigurd was 14 years 10 months.*

Carl skrev i 1898 til Charlotte, at Sigurd arbejdede på Pullmann fabrikkerne ved Chicago blandt 5-6000 arbejdere, at han tjente gode penge, og at han boede sammen med Aage.

Foto: Sigurd og Jennie

Sigurd giftede sig den 13. oktober 1902 med en hollandsk pige Rose Jennie Dyxtra (1885–1943). Deres børn hed Charlotte Rose kaldet Sherry (1903 - ?) og Franklin Richard (1908 –1971). Så vidt jeg ved, slog de sig ned i Illinois. Sigurd som manufakturhandler. Under den store depression flyttede de til Californien. Sigurd døde i Oakland 1965 (usikkert).

Pullmann fabrikkerne, hvor **Sigurd** arbejdede og ifølge brev fra Carl, tjente gode penge.

Fra Danmark var Carl ikke ukendt med krig og politiske kampe. Det oplevede han også i Amerika, hvor en fattig arbejder- og landarbejderklasse kæmpede for bedre levevilkår og især for retten til at organisere sig i fagforeninger. Kampene udviklede sig voldeligt især i Chicago, hvor familien Frandsen samlede sig. I 1894, da **Sigurd** kom til Chicago, *strejkede 4000 arbejdere på Pullmann fabrikkerne, og strejken bredte sig til 125.000 jernbanearbejdere og lammede togtrafikken i U.S.A. Politi og 12.000 soldater brød strejken; 13 dræbte og 57 sårede. Det lykkedes regering og militær at stække fagforeningernes magt og indflydelse. Det regnes for en vigtig begivenhed i USA's historie.*

Foto af Olaf

Olaf Knud

(26.1.1884-31.12.1955)

Olaf var vistnok familiens spradebasse. I 1901 skriver Carl til Charlotte om Olaf, *at han er kommet sig svært, siden han kom herover, men jeg har også kørt ham i stramme tøjler. Han har en talesyge og disputererlyst, som er næsten utålelig. Oluf og jeg er nu lige store, og han er svært og kraftigt bygget, og det skal siges til hans ros, at han ikke er bange for at bestille noget.*

I 1905 skriver Carl, at Olaf er helt flink, og han håber, at han har løbet hornene af sig og endelig vil slå sig til ro. Og i 1909 skriver han igen til Charlotte: *Naa hvad siger du til, at den yngste Pode, Olaf, nu er en gift Mand og har etableret sin egen Forretning. Hans hustru hed Jennie (rigtige navn Johanne Christine). De fik ingen børn og endte i Californien som Aksel og Sigurd. Han døde 31. december 1955 i San Mateo.*

Dagmar Marie Charlotte

(3.6.1874-1938)
kom til Amerika længe efter Carls død. Hun giftede sig den 4. maj 1894 i Randers med købmand Sophus Detlefsen.

De fik 2 drenge Kay og Ernst og 3 piger Ellen, Gudrun og Gerda. Sophus døde i 1911 af lungetuberkulose. Alene med fem børn kæmpede hun en hård kamp for at overleve. I 1924 fik hun næringsbrev på høker-næring, men kort efter rejste hun over til

brødrene i Californien sammen med sine 3 piger. I 1929 giftede hun sig i Nevada med Nils P. Petersen fra Berkeley. Nils døde i 1937 og Charlotte døde af cancer i 1938. Begge er begravet på Chapel of the Chimes, Piedmont Ave. Oakland, Californien (se note nr. 14).

Carl og Emmas børn i Danmark

Johannes Viggo

(16.8.1881-21.4.1956)

Om Viggo kan fortælles, at han skabte sig en blomstrende købmands- og manufakturhandel i Hårlev på Sjælland. Han blev gift i Frederiksberg Kirke den 31. marts 1915 med Eva Svendsen født Weien (1879-1920). De fik børnene Inger i 1916 og Jytte i 1919. Han giftede sig ikke igen efter Evas død allerede i 1920.

Viggo var inkarneret rytter, og det fortælles, at han dagligt red tur i byen. Han var en kendt person i Hårlev og aktiv på mange fronter i byens liv (se note 15).

Viggo til hest i 1944

Otto Edvard Valdemar

(10.5.1878-4.12.1943)

Min farfar. Han blev kaldt Konrad. Ingen ved hvorfor.

Som stor dreng, måske allerede i 1889, flyttede han til Skibby på Sjælland til onkel Sophus Frandsen (Carls plejebroder), som arbejdede på at få ham på Sorø Akademi. Det lykkedes. Han blev student i 1896 og juridisk kandidat 1902 og siden overretssagfører i Odense med stor succes. Gift med Inez Elisabeth Winberg fra Skåne den 25.5.1912.

Børn: Lisa, Erik (min far), Niels, Gurli og Ulla. Valdemar led af depressioner på sine ældre dage. Begik selvmord i 1943.

Jeg henviser til min tidligere fortælling om min farfar, der kan læses her:

Danskernes historie online: Otto Edvard Valdemar Frandsen.

Valdemar som stud.jur.

Thorvald Ejnar Harald

(19.2.1870-22.4.1938)

Var den ældste af børnene. Jeg ved ikke meget om ham. Jeg tror det var ham, som holdt sammen på familien i 1893, da Bjerregaard blev solgt på Tvangsauktion. Han boede dengang ved Randers og arbejdede ved jernbanen, og det var til Randers, at Emma og flere af de mindre børn flyttede. Han levede vist nok det meste af sit voksne liv som tolder i Karrebæksminde med sin hustru Anna Kirstine Larsen (1873-1941). De fik en dreng Harald født i Randers (1896-1946) og en pige Tonny Helvig født i Køge (1905-?).

Anna, Harald og Ejnar omkring år 1900

Efterskrift

Det spændende ved at dykke ned i mine aners historier er dels at finde ud af, hvorfra jeg selv kommer, dels at leve med i deres ofte kaotiske liv og skæbner og dels at fundere over, hvorfor de handlede, som de gjorde. Det er spændende at sætte deres historier ind i den tids kulturelle og politiske virkelighed og at koble den lille historie sammen med den store.

Frandsen-familien "koloniserer" USA

Kontakten til Danmark bevares - for en tid

Frandsen-familierne voksede sig store og talrige og bredte sig med tiden over hele USA. Brev fra og til familien i Amerika krydsede Atlanten. Men af amerikabrødrene var det kun Aage, som med sin kone Jennie rejste hjem til Danmark på besøg.

Aage var 2 år ældre end min farfar, Valdemar. I hele deres opvækst var de nært knyttet til hinanden. Deres nære forhold viste sin styrke, da Aage med sin manufakturforretning i Hastings gik konkurs i kølvandet på Wall Street krakket "Sorte Torsdag" den 24. oktober 1929. Valdemar lånte da Aage et større pengebeløb. Derved lykkedes det Aage at bringe sin forretning på fode. Aftalen om tilbagebetaling blev overholdt til punkt og prikke.

Foto: Brødrene Viggo fra Hårlev, Aage fra USA og Valdemar fra Odense i datidens moderne automobil på jagt efter deres rødder: her på Bjerregaard, hvor drengene voksede op. Det er Valdemar, som kigger frem bag ryggen af Aage. Fra fotoalbummet kan jeg tidsfæste besøget til sommeren 1920 eller 21.

Foto:

Valdemar og søn, Niels, går i land fra amerikabåden i 1939 (1938?). Niels var på en sommer-student-udveksling. Valdemar havde planer om at besøge hele familien, også familien i Californien, men helbredet rakte kun til et besøg hos Aage og Jennie i Hastings i Michigan.

I 1947/48 var min far **Erik** på studieophold i USA. Han studerede Business Administration ved Wayne University i Detroit. Opholdet blev finansieret af løn for hans arbejde på Detroit Edison Company og et legat fra Danmark Amerika Fonden.

Aages familie i Hastings 134 miles syd for Detroit var et slags mentalt sikkerhedsnet for Erik, og da min mor og min lillesøster, Jytte og Liselotte, stødte til efter ½ år, boede de i Hastings. Erik, Jytte og Liselotte afsluttede deres USA-ophold med en 2 måneders biltur rundt i landet og besøgte på vejen de amerikanske Frandsen familier.

Aages barnebarn **Phillip** var lige efter anden verdenskrig amerikansk soldat udstationeret i Tyskland. Han var dengang ofte et smut i Danmark for at besøge familien.

Sidst i 1950-erne var Phillip og hans far **Ejner** rundt i Danmark. Min far og jeg udfordrede dem i en landskamp, USA mod Danmark, i golf på Sct. Knuds Golfbane ved Nyborg. Jeg husker ikke hvem der vandt, men det var en minderig dag.

I 1968 emigrerede **Dorte og jeg** til USA med vores 2 børn Ulrik og Camilla. Jeg som 1. Year Resident in Anesthesiology og Dorte som Inhalation Therapist på Madison General Hospital, University of Wisconsin. Vi nød godt af Phillips og hustru Esters gæstfrihed i Hastings.

Vi afbrød vore emigrationsplaner og rejste hjem efter 1 år, fordi jeg blev indkaldt som læge til Krigen i Vietnam.

Sigurds barnebarn **Susan** (født 1940) var på besøg i Danmark engang i 1970-erne, og hendes lillesøster **Karen McElliot** (født 1943) fra San Francisco området var i 2012 sammen med sin mand Bob på rejse i Skandinavien. Hun ville se sin farfars fødehjem, Bjerregaard, og jeg tog dem med på en mindre rejse til Vestjylland og til gården. Den stod der endnu, ubeboet.

Foto: 2 af Carls oldebørn, Karen fra Amerika og jeg fra Danmark, mødtes i 2012 på Bjerregaard, inden den blev revet ned og forsvandt for evigt.

Foto: Stuehuset Bjerregaard år 2012
Opført 1883 af Carl.

Resumé

Født udenfor ægteskab den 21. maj 1839 på Frederiks Hospital/Fødselsstiftelsen i København. Plejebarn hos cand.theol. Hans Peter Frandsen og hustru Charlotte Gottholdine.

Lærte landvæsen.

Officersskolen 1861. Sekondløjtnant 1862 ved 22. Regiment.

Deltog som løjtnant ved 22. regiment i krigen i 1864. Såret ved Dybbøl.

Gift med Emma Ottilia Reimers i 1869.

Forpagter af Tødsø og senere Tæbring præstegårde på Mors ca. 1867–1876.

Bonde/landmand på Bjerregård ved Mårup ca. 1876–1893.

Udnævnes til kaptajn i den danske hær i anledning af 25 året for stormen på Dybbøl.

Arresteret 16. juni 1892 sigtet for uterlighed overfor småpiger. Dom 5. august 1892.

Udvandret til USA, ankomst 11. april 1893.

Chicago 1893–1897 Kul- og brændehandler.

Racine 1897–1919 Forsikringsmand, bladudgiver af Folkets Avis.

Død 26. september 1919 under rejse i Californien.

Noter

- 1) Hvordan kan vi være sikre på, at Joseph Menne og Jeanette Warming var forældre til Joseph Carl Ruprecht. Det kan vi heller ikke med sikkerhed, men med stor sandsynlighed **fordi**:
 - Carl selv har fortalt det til min farfar, som har fortalt det til min far, som har fortalt det til mig. Det var ingen familiehemmelighed.
 - Joseph Menne havde et mellemnavn, Carl, som han kun lejlighedsvis brugte. Ved at døbe den lille dreng med sine to fornavne og give barnet et tredje fornavn efter den lille by i Østrig, Ruprecht, hvor han selv er født, så er sandsynligheden stor for, at Joseph Menne er barnets far.
 - Det lille fotoalbum med Carls officerskammerater (se side 13) også indeholder 2 fotos med påskriften, "Menne" på det ene og "Jeanette Warming C. moder" på det andet, samt en del fotos af Warming familien bl.a. af Jeanettes søstre med påskriften "tante" efterfulgt af søstrenes navne: Caroline, Sofie, Line og Sine.
 - Carl flyttede fra sin plejefamilie på Mors til Joseph Mennes landejendom "Frederiksyndest" i Asminderød (FT 1860).
- 2) Af executorboet efter Anna Maria Menne fremgår: Joseph Mennes guldur testamenteres til Carl. Guldtøj, Uhre, Armbånd, Brocher testamenteres til afdødes oldebarn Dagmar Marie Charlotte. Alt efterladt testamenteres til Emma Frandsen og hendes bror Gustav Reimers. Emma kan frit af boet udtage gangklæder, linned, seng, sengetøj og sølvtøj uden modregning i generel arv.
- 3) Om tidspunktet for Carls plejeanbringelse skiver Jan Wibrand: Carls koppevaccination er ved hans konfirmation (KB Tødsø 1845-67 opsl. 87) kun opgivet med dato (13. december 1842), men ikke med lægenavn, som ved alle andre konfirmander. Jan konkluderer, at plejeforældrene – imod sædvane – ikke har kendt lægens navn, hvilket fører til næste konklusion: Carl er kommet i pleje hos Frandsen efter vaccinationsdagen i 1842, men før folketællingen i 1845, hvor han blev registreret som plejebarn hos familien Frandsen i

Smørumovre. Københavns kommune har intet kendskab til Carl som plejebarn eller til plejefamilien Frandsen. Forholdet må være ordnet og betalt privat.

4) Om landsbylærernes vilkår: *Social Kritik nr. 124*, december 2010 og pjecen *Til belysning af Landsbylærernes Vilkår* udgivet i 1870 af Danmarks Landsbylærerforening. Desuden Søren Mørch bog: *Hørup Er Med*.

6 og 7) KB Tødsø 1845-67, opsl. 87

8) Carls ansøgning om erindringsmedalje.

Ansøgningen er ikke dateret, men skrevet umiddelbart før overtagelsen af Bjerregaard dvs. 1875 eller 1876. Fremskaffet af Jan Wibrand fra Rigsarkivet: Krigsministeriet, ansøgning om erindringsmedaljer, selvbetjeningsmagasinet.

I ansøgningen står, at Carl gjorde tjeneste ved 22. regiment, 1. bataljon, 2. kompagni. At han har rang af officer, og at han blev såret den 22. februar 1864 ved Nybbøl, og at han får Invalidforsørgelse. At han lå på Lazaret på Als indtil 6. juli og derefter på Garnisonslazaret i København i 1¼ år.

Hans stilling er forpagter i Tæbring på Mors, og at han vil overtage en landejendom i Maabjerg ved Holstebro den 1. april.

9) Mors blev i mere end 10 år et fast punkt i Carls tilværelse, især kirkerne Tødsø, Erslev og Tæbring. Som teenager fulgte han sine plejeforældre til Tødsø præstegård og blev konfirmeret der i 1854. Han vendte tilbage i 1866 for at blive forpagter på sin plejefars præstegård.

I 1869 blev Carl gift med Emma i Erslev Kirke, som ligger lidt vest for Tødsø. Fra samme år og indtil 1876 forpagtede han Tæbrings præstegårds jorder.

10) Bondegård op til 12 tdr. hartkorn. Proprietærgård 12-20 tdr. hartkorn. Gods over 20 tdr. hartkorn.

11) Festskrift for Ringkøbing Amts Skytteforening i anledning af 75-års jubilæum. Om skyttebevægelsen i Ringkøbing Amt henvises til Ib Norbys bog: *De danske Skytteforeninger gennem 150 år" bind 1. side 160 - 165.*

12) *Folkets Avis* – Festskrift i anledning af Carls 70-års fødselsdag.

13) *Danskernes historie online*, div. skoleskrifter fra Sorø Akademi.

Min farfar Otto Edvard Valdemar Frandsen fik bevilliget gratis plads på Sorø Akademi.

Ansøgning herom årligt stilet til Kongen. Desuden det Millerske Legat, som kun kunne søges af elever af *Kongelige Embedsmænd*.

14) Slægtspapirer fra Hellen Waldstrøm, Thyregodsvej 76, 8230 Åbyhøj – Charlottes oldebarn.

15) Kurt Roest: *Fra Blome til Birgit og Margrethe*. Birgit Weien Rost, Vibemosen 47, 2670 Greve.

Desuden

Kirkebøger, folketællinger, udvandrerdatabasen og The Danish Immigrant Museums Family History and Genealogy Center, 2212 Washington Street Elk Horn, Iowa 51531-2116.

Samtaler med Karen McEligot, Sigurd Franks barnebarn. Korrespondance med Aksels datter Ethel Andelin.

Slægtspapirer fra Hellen Waldstrøm Thyregodsvej 76, 8230 Åbyhøj – Charlottes oldebarn.

Billeder fra krigen 1864 er fra bogen *To hundrede Træsnit. Tegninger fra Krigen i Danmark 1864*, Forlagsbureauet i København 1865. (Bogen har jeg fundet i en genbrugsbutik i Them ved Silkeborg.)

Udover det nævnte i ovenstående har min fætter Jan Wibrand fundet fakta i bl.a. lægdsruller, Københavns vejvisere, realregistre (for København: Jævnførelsesregistre med kvarterskort), Sogneprotokoller og Skifteprotokoller (bl.a. Mennefamiliens executorbo).